

Jonna Roininen

**OULUN KAUPUNGIN MAASEUTUELINKEINOJEN KEHITTÄMISPALVELUN
UUDISTUS**

OULUN KAUPUNGIN MAASEUTUELINKEINOJEN KEHITTÄMISPALVELUN UUDISTUS

Jonna Roininen
Master-opinnäytetyö
Syksy 2023
Maaseudun kehittäminen (YAMK)
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu

Luonnonvara-alan ylempi ammattikorkeakoulututkinto, maaseudun kehittämisen tutkinto-ohjelma

Tekijä(t): Jonna Roininen

Opinnäytetyön nimi: Oulun kaupungin maaseutuelinkeinojen kehittämispalvelun uudistus

Työn ohjaaja(t): Outi Virkkula

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Syksy 2023

Sivumäärä: 49 + 3 liitettä

Tämän työn aiheena on Oulun kaupungin maaseutuelinkeinojen kehittämispalvelun uudistus. Uudistus koskee Oulun kaupungin oululaisille maa- ja metsätiloille tarjoamaa maaseutuelinkeinojen kehittämistä. Kehittämistyön tavoitteena oli luoda palvelumalli, joka kannustaa tiloja tavoittelemaan lisää tuottoa sekä löytämään uusia, innovatiivisia toimintamalleja. Tarkoituksena oli pystyä tarjoamaan kehittämispalvelua maatalojen talous- ja teknologiakehityksen sekä kestävien ympäristöratkaisujen tukemiseksi. Työssä arvioitiin nykyisten rahoituskohteiden tarpeellisuus ja tunnistettiin uusia, maatalojen kehittämistä tukevia rahoituskohteita.

Maatalouden kriisi vaikuttaa tällä hetkellä vahvasti maatalojen kehittämisenäkymiin. On tärkeää, että rahoituskohteissa on valittavana sellaisia tilojen perustoimintoihin suunnattuja vaihtoehtoja, jotka eivät vaadi tiloilta suuria investointeja. Ihanteellista olisi, että budjetoitu kehittämisraha tulisi käytettyä kokonaan vuosittain, jotta kehittämisrahan vaikuttavuus saataisiin maksimoitua.

Kehittämistyö toteutettiin palvelumuotoilun menetelmin. Työssä osallistettiin palvelun käyttäjiä asiakaskyselyn ja työpajan avulla. Asiakaskysely toteutettiin Webropol-kyselyllä, joka sisälsi avoimia ja monivalintakysymyksiä. Työpajassa käytettiin oppimiskahvila- ja aivoriihimenetelmiä. Lisäksi selvitettiin benchmarking-menetelmällä, millaisia maaseutuelinkeinojen kehittämispalveluita muut Pohjois-Suomen kunnat ja kaupungit tarjoavat. Aineistonkeruussa löydettiin uusia rahoituskohteita oululaisten maatalojen toiminnan kehittämiseen sekä maatalousyrittäjien, eläinten ja ympäristön hyvinvoinnin edistämiseen. Uudet rahoituskohteet mahdollistavat kehittämisrahan paremman vaikuttavuuden ja käyttöasteen. Työn tuloksena tuotettiin Oulun kaupungin uudistettu maaseutuelinkeinojen kehittämispalvelumalli päivitettyillä kehittämisrahan rahoituskohteilla.

Asiasanat: Maaseutuelinkeinot, kehittämispalvelu, maaseutuyrittäjät, palvelumuotoilu

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Master's Degree Programme in Rural Development

Author(s): Jonna Roininen

Title of thesis: The renewal of the rural businesses' development service in Oulu city

Supervisor(s): Outi Virkkula

Term and year when the thesis was submitted: Fall 2023

Number of pages: 49 + 3 appendices

The subject of this development work is the renewal of the development service of rural industries in the city of Oulu. The renewal pertains the development funding of rural industries that city of Oulu provides for the farms and forest owners in Oulu. The goal of this development work was to create a new development service that encourages farms to aim for more income and to find new, innovative operating models. The purpose was to be able to offer a development service to support the economic and technological development of farms and sustainable environmental solutions. The task of the development work was to check the necessity of current funding items and to find new funding items that support the development of farms.

The agricultural crisis is currently having a strong impact on the development plans of farms, so it is important that there are options to choose from in the funding sources aimed at the basic operations of the farms, which do not require large investments from the farms. Ideally, the budgeted development funding should be used in full every year, to maximize the effectiveness of the development funding.

The development work was carried out using service design methods. Service users were involved in the work through a customer survey and a workshop. The customer survey was carried out with the Webropol survey, which contained open and multiple-choice questions. Learning cafe and Brainstorming methods were used in the workshop. In addition, the Benchmarking method was used to find out what kind of rural support industry development services are offered by other municipalities and cities in Northern Finland. With the help of research methods, new funding targets were found for the development of the operations of farms in Oulu and for the well-being of agricultural entrepreneurs, animals, and the environment. The new funding targets enable better effectiveness and utilization rate of the development funding as the result of the work, Oulu City's updated service model for the development of rural businesses was produced, with updated financing items for development funding.

Keywords: Rural businesses, development service, rural entrepreneurs, service design

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ.....	3
ABSTRACT.....	4
SISÄLLYS.....	5
1 JOHDANTO.....	7
2 KEHITTÄMISTYÖN TAUSTAA.....	8
2.1 EU- ja kansallisen tason ohjaus	8
2.2 Maaseutupolitiikan kohdentaminen alueellisesti.....	10
2.3 Oulun ympäristöohjelma.....	12
2.4 Oulun kaupungin maatalous lukuina	13
3 OULUN KAUPUNGIN MAASEUTUELINKEINOJEN KEHITTÄMISRAHA.....	17
3.1 Kehittämisrahan historia.....	17
3.2 Kehittämisrahan hakuprosessi	19
3.3 Nykyiset rahoituskohteet	20
3.3.1 Tukihakemusneuvonta.....	20
3.3.2 Peltoviljelyhankkeet	20
3.3.3 Karjataloushankkeet	20
3.3.4 Tuotantorakennukset	21
3.3.5 Metsätalous.....	21
3.3.6 Muut kehittämishankkeet	21
3.4 Kehittämisrahan kohdentamisen muutospainne.....	22
4 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS.....	24
4.1 Lähestymistapana palvelumuotoilu	24
4.2 Benchmarking	25
4.3 Kysely.....	25
4.4 Työpaja	26
5 KEHITTÄMISTYÖN TULOKSET	29
5.1 Benchmarking	29
5.1.1 Pudasjärven kaupunki.....	29
5.1.2 Rovaniemen kaupunki.....	30
5.1.3 Tornion kaupunki	30
5.2 Kysely.....	31

5.3	Ohjausryhmän työpaja	37
5.3.1	Oppimiskahvila.....	37
5.3.2	Aivoriihi	39
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	41
6.1	Esitys uusiksi rahoituskohteiksi	41
6.2	Sähköinen haku.....	44
7	POHDINTA	45
	LÄHTEET.....	46
	LIITTEET	50

1 JOHDANTO

Kehittämistyössäni uudistan Oulun kaupungin maaseutuelinkeinojen kehittämispalvelukonseptin. Kehittämistyön viitekehys rakentuu maaseudun kehittämisen, Oulun kaupunkistrategian ja Oulun ympäristöohjelman 2026 sisällöistä. Kehittämistyö on ajankohtainen, koska suomalainen maatalous elää suurta muutosta energiakysymysten sekä ympäristö- ja ilmastotyön osalta. Kaupungin kehittämispalvelulla voidaan ohjata maataloutta nykyistä kannattavampiin ja ympäristöystävällisempiin toimintamalleihin.

Oulun kaupunki tarjoaa maaseutuelinkeinojen kehittämispalvelua oululaisille maa- ja metsätiloille maksamalla joka vuosi kaupungin talousarvioon varatusta budjetista maaseutuelinkeinojen kehittämistä rahaa. Kehittämistyön tehtävänä on nykyisten rahoituskohteiden tarpeellisuuden arviointi ja kehitys sekä uusien rahoituskohteiden löytäminen. Tavoitteena on pystyä tarjoamaan kehittämispalvelua maatilojen talous- ja teknologiakehityksen sekä kestävien ympäristöratkaisujen ja eläinten hyvinvoinnin tukemiseksi. Tarkoituksena on luoda palvelumalli, joka kannustaa tiloja tavoittelemaan lisää tuottoa ja löytämään uusia, innovatiivisia toimintamalleja. Kehittämispalvelun uudistuksella on suuri tarve. Sitä on suunniteltu jo pitkään, mutta siihen ei ole ollut resursseja. Poliittinen tahtotila on lisätä entisestään kehittämisrahan ympäristövaikuttavuutta, muun muassa hiilensidontan ja kestävä kehityksen näkökulmista.

Lähestymistavaksi valitsin palvelumuotoilun. Käytin benchmarking-menetelmää muiden Pohjois-Suomen kuntien ja kaupunkien kehittämispalvelumalleihin perehtymiseen. Osallistin palvelun käyttäjiä ja Oulun kaupungin maaseutuelinkeinojen kehittämisohjelman ohjausryhmän järjestämällä työpajan, jossa hyödynnettiin oppimiskahvila- ja avioriihi-menetelmiä. Lisäksi tein Webropol-kyse-lyn oululaisille maanviljelijöille.

2 KEHITTÄMISTYÖN TAUSTAA

2.1 EU- ja kansallisen tason ohjaus

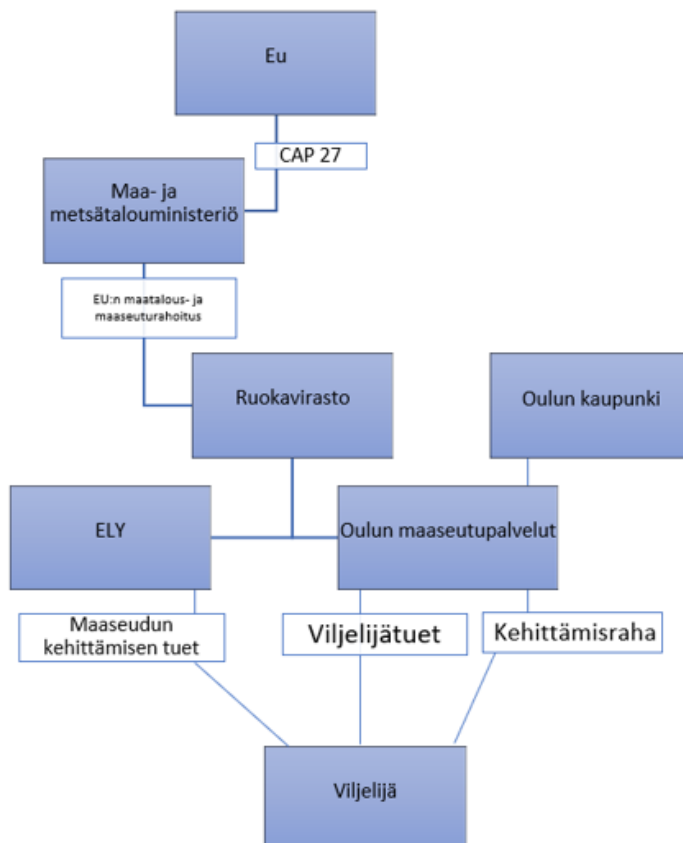
Vuonna 2023 käynnistynyt Euroopan unionin yhteinen maatalouspolitiikka, Common Agricultural Policy (CAP) ohjaa myös Suomen maataloutta ympäristö- ja ilmastoystävällisiin toimenpiteisiin. CAP-kausi ulottuu vuodesta 2023 vuoteen 2027. (Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2023.) Siinä missä edellisellä ohjelmakaudella 2014–2022 korostuivat maatalouden kilpailukyky, kestävä viljelyn ja innovoinnin edistäminen sekä maaseudun työllisyyden ja talouskasvun tukeminen (Euroopan komissio 2023), uuden ohjelman ja EU-tason tavoitteena on edistää aktiivista ruuantuotantoa, ympäristö- ja ilmastoviisasta maataloutta sekä maaseudun uudistumista ja monipuolisuutta. Lisäksi halutaan edistää osaamista, digitalisaatiota sekä innovaatioita. Maa- ja metsätalousministeriö hallinnoi EU:n maatalous- ja maaseuturahoitusta. (Maa- ja metsätalousministeriö 2023a.)

Elinvoimainen maaseutu vahvistaa koko yhteiskuntaa, mutta se edellyttää monipuolista ja uudistuvaa yritystoimintaa. Maaseudulla toimii maa- ja metsätalouden ohessa ja niiden lisäksi paljon muidenkin toimialojen yrityksiä, jotka voivat saada maaseudun yritysrahoitusta. EU:n maaseuturahaston maaseudun yritysrahoituksella rahoitetaan maaseudun yrittämisen kehittämistä. Yritysrahoituksen toimenpiteet sisältyvät Suomen CAP -suunnitelmaan. Julkinen rahoitus koostuu EU:n maaseuturahastosta sekä valtion talousarviosta. 50–80 % hankkeiden rahoituksissa koostuu yritysten omasta osuudesta. Yritysrahoitus sisältyi aiemmin vuoden 2022 lopussa päättyneeseen Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmaan. (Maa- ja metsätalousministeriö 2023b.)

Euroopan maaseuturahastosta myönnetään viljelijöille tukia maataloustukina ja maaseudun kehittämisen tukina. Kaikissa uuden ohjelmakauden rahoitettavissa tuissa painottuvat ympäristö- ja ilmastoystävälliset toimenpiteet. (Ruokavirasto 2023a.) Maataloustuki myönnetään eläintukina, peltotukina, investointitukina, puutarha-, poro- ja mehiläistaloudentukina sekä vahingonkorvauksina (Ruokavirasto 2023b). Maaseudun kehittämistukea myönnetään Elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskuksen kautta neuvontakorvauksena, rakennetukina, yritystukina, kehittämishankkeina sekä eituotannollisten investointien tukina. (Ruokavirasto 2023a.) Maaseudun kehittämishankkeiden rahoitusosuus kokonaisuudessaan kasvaa, samoin yritysrahoituksen ja paikallisen kehittämisen rahoituksen osuudet (Maa- ja metsätalousministeriö 2023a). Maaseuturahastosta myönnettäviin

maaseudun kehittämisen tukiin sovelletaan lakia maaseudun kehittämisen tukemisesta (Laki maaseudun kehittämisen tukemisesta rahoituskaudella 2023–2027 1325/2022).

Oulun maaseutuhallinnon yhteistoiminta-alue eli Oulun maaseutupalvelut hoitavat maaseutuhallinnon tehtäviä Oulun ja Pudasjärven kaupunkien sekä Iin ja Utajärven kuntien alueella. Oulun maaseutupalvelut toimivat sekä Ruokaviraston että Oulun kaupungin alaisuudessa. Oulun maaseutupalveluissa toimii maaseutuviranomaisia, joiden tehtäviin kuuluu viljelijöiden maataloustukiin eli viljelijätukiin liittyvien asioiden käsittely ja maaseutuelinkeinojen kehittäminen maaseutuelinkeinojen rahoituslain mukaan (Oulun kaupunki 2023b.) Kuviosta 1 selviää EU:n hallinnoimaan yhteiseen maatalouspolitiikkaan perustuvan maatalouden ja maaseudun rahoituksen kulku viljelijälle. Euroopan yhteinen maatalouspolitiikka ja laki maaseutuelinkeinojen kehittämisen tukemisesta luovat ruenähdot Oulun kaupungin maaseutuelinkeinojen kehittämisrahalle, sillä kehittämisrahaa ei voida myöntää sellaisiin kohteisiin, joita on rahoitettu muun julkisen rahoituksen kautta. (Oulun kaupunki 2022.)

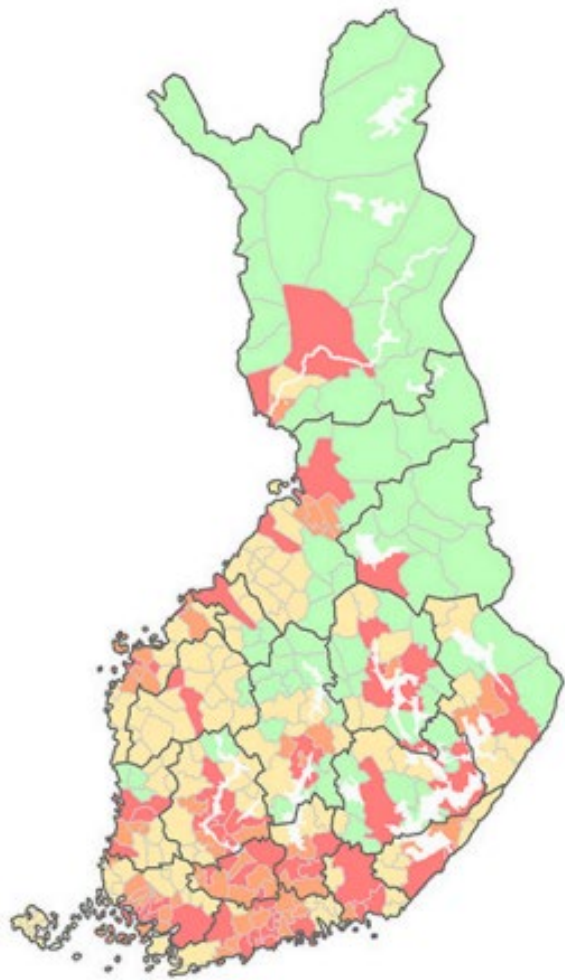

KUVIO 1. EU:n ja kansallisen tason maaseutuelinkeinojen tukeminen (Roininen, J. 2022)

2.2 Maaseutupolitiikan kohdentaminen alueellisesti

Maaseutupolitiikkaa toteutetaan kansainvälisesti, kansallisesti, alueellisesti ja paikallisesti. Jopa 95 % Suomen pinta-alasta on maaseutua. Maaseudun monimuotoisuuden tunnistaminen on edellytys hyvälle maaseutupolitiikalle. Suomelle on laadittu vuosille 2021–2027 kansallisen maaseutupolitiikan toimintaohjelma eli maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma ”*Ajassa uudistuva maaseutu*”. Maaseutupolitiikan visiossa monimuotoinen maaseutu tarjoaa alustan ja ratkaisuja yrittäjyydelle, innovatiivisuudelle, hyvälle elämälle ja kestäväälle yhteiskunnalle. Maaseutupolitiikan yhtenä tavoitteena vuoteen 2027 on kokonaiskestävä yhteiskunta. Tavoitteen toteutumisen lähtökohtana on huomioida tarpeet ja vahvistaa voimavaroja paikallisesti. (Maa- ja metsätalousministeriö 2021, 8,13,16,29)

Suomessa on ollut käytössä useita luokituksia, joilla on pyritty kuvaamaan ja määrittelemään maaseutua ja maaseutumaisuutta. Luokituksia on hyödynnetty kansallisessa maatalous- ja maaseutupolitiikan kohdentamisessa alueellisesti. Tuorein luokituksista on kuntatasolle yleistetty paikkatietopohjainen kaupunki-maaseutuluokitus. Siinä Oulu luokitellaan kaupungiksi ja kaupungin läheiseksi maaseudeksi (kuvio 2). (Maa- ja metsätalousministeriö 2019, 15–17.)

Paikkatietopohjainen luokittelu

- Kaupunki
- Kaupunkien läheinen maaseutu
- Ydinmaaseutu
- Harvaan asuttu maaseutu

KUVIO 2. Suomalainen paikkatietopohjainen maaseutulokittelu (Maa- ja metsätalousministeriö 2019, 16)

2.3 Oulun ympäristöohjelma

Oulun kaupunki on kansallisilla ja kansainvälisillä sopimuksilla sitoutunut toteuttamaan ympäristöasioiden edistämistä. Oulun kaupunkistrategiaan Oulu 2026 kuuluvan Ympäristöohjelman 2026 tavoitteena on kaupungin elinvoimaisuuden tukeminen ja ympäristön tilan säilyttäminen hyvällä tasolla. Ympäristöohjelman 2026 yhtenä painopisteenä on ”*luonto on voimavaramme*”. Painopisteen tavoitteena on muun muassa ilmastonmuutokseen sopeutuminen. Tavoitteen toimenpiteissä on mainittu ilmastoystävällisten viljelytapojen käyttöönoton edistäminen. Toisena tavoitteena painopistealueella on ”*monimuotoinen luonto ja vesistöjen hyvä ekologinen tila*”, jonka toimenpiteinä on muun muassa maatalouden ravinnekuormituksen vähentäminen kannustamalla maatiloja ympäristöystävällisten menetelmien käyttöön. (Oulun kaupunki 2023d.)

Osana ympäristöohjelman toteutusta Oulun kaupungille on laadittu kiertotalouden tiekartta vuonna 2021. Tiekartan tarkoituksena on tarkastella, millä toimenpiteillä Oulun kaupunkiorganisaatiossa voidaan edistää kiertotalouden toteutumista. Yhtenä kiertotalouden tiekartan painopistealueena on kestävä ruokajärjestelmä, jonka tavoitteena on muun muassa kestävä ruoantuotanto, jakelu ja kulutus. Keskeisenä toimenpiteenä kestävässä ruoantuotannossa on uudistuvien viljelymenetelmien edistäminen. Maatalouden ravinnekiertoa pyritään edistämään siten, että maataloudessa syntyvän lannan ja biomassan sisältämät ravinteet saataisiin takaisin kiertoön esimerkiksi lannoitteena. Vastuu toimenpiteen toteutumisesta on Oulun maaseutupalveluilla, jonka tehtäväksi on määritelty maaseutuelinkeinojen kehittämisrahan mahdollisuuksien tarkastelu kiertotalouden näkökulmasta. (Oulun kaupunki 2021.)

Oulun kaupungilla on tavoitteena olla hiilineutraali vuoteen 2040 mennessä, mikä pakottaa Oulun vähentämään kasvihuonekaasupäästöjä. Oulu on metsäinen kaupunki ja metsät toimivat Oulun suurimpana hiilinieluna. (Oulun kaupunki 2023c.) Hiilinielulla tarkoitetaan kasvavaa hiilivarastoa. Esimerkiksi kasvava metsä sitoo enemmän hiiltä, kuin mitä metsähakkuut vapauttavat. Myös meret toimivat hiilinieluinä. (Suomen ympäristökeskus 2023.) Maatalouden taas katsotaan tuottavan toiseksi eniten hiilidioksidipäästöjä energiasektorin jälkeen. Vaikka satokauden aikana kasvava kasvimassa sitoo hiiltä, sadonkorjuussa kasvimassaan sitoutunut hiili vapautuu. Hiilitaseella kuvataan maaperään sitoutunutta hiiltä sadonkorjuun jälkeen (MTK 2023). Myös maanmuokkaus vapauttaa maaperän ylimpiin, eloperäisiin kerroksiin sitoutunutta hiiltä. Monivuotiset nurmipellot taas toimivat hiilinieluinä. Suomen ympäristökeskuksen vuoden 2018 tietoihin perustuvien laskelmien mukaan Oulussa on maatalousmaata noin 10 000 hehtaaria, joilta vapautuu kasvihuonekaasuja

vuosittain 6,3 kilotonnia. Hiilineutraaliuden tavoitteiden toteutumista edistetään ympäristöohjelman 2026 toimenpiteillä. (Oulun kaupunki 2023c.)

2.4 Oulun kaupungin maatalous lukuina

Taulukossa 1 verrataan Oulun maataloutta koko Suomen maatalouteen. Oulussa oli vuonna 2022 yhteensä 261 viljelijätukia hakevaa maatilaa ja koko Suomessa 45 850 tilaa. Keskimääräinen tilakoko Oulussa oli 35 hehtaaria, kun koko Suomessa tilakoko oli keskimäärin 50 hehtaaria. Nuorten viljelijöiden tukia haki Oulussa 10 tilaa eli 4 % tiloista ja koko Suomessa sitä haki 6 % kaikista tiloista. Ympäristökorvaussitoumuksen oli antanut 192 tilaa eli 74 % kaikista oululaisista tiloista. Koko Suomessa ympäristökorvaukseen on sitoutunut 84 % kaikista tiloista. Luonnonmukaiseen tuotantoon oli Oulussa sitoutunut 20 tilaa eli 8 % tiloista. Vastaava luku koko Suomen tasolla oli 11 %. Lisäksi ELY-keskuksen hallinnoimia maatalousluonnon monimuotoisuus- ja maisemanhoidon sopimuksia oli Oulussa 13 tilalla ja kosteikon hoitosopimuksia oli kolmella tilalla. (Ruokaviraston raportit 2023.)

TAULUKKO 1. Maatalous Oulun kaupungissa vuonna 2022 verrattuna koko maahan (Ruokaviraston raportit 2023)

	Tuenhakijoita	Keskimääräinen tilakoko	Ympäristösitoumus		Luonnonmukaisen tuotannon sitoumus		Nuorten viljelijöiden tukea hakeneita	
	Kpl	ha	Kpl	%	Kpl	%	Kpl	%
Oulu	261	35	192	74	20	8	10	4
Koko Suomi	45 850	50	38 419	84	4 845	11	2 965	6

Taulukossa 2 verrataan Oulun tiloja koko Suomen tiloihin tuotantosuunnan mukaan. Vuonna 2022 Oulun tiloista 71 % oli kasvinviljelytiloja, kun koko Suomen maataloista kasvinviljelytiloja on 74 %. Tuotantoeläimiä oli Oulussa 61 tilalla eli 23 %:lla tiloista. Koko Suomessa eläintiloja oli 11 313 eli 25 % tiloista. Loput tilat olivat ilmoittaneet päätuotantosuunnakseen muun tuotannon tai toiminnan, esimerkiksi maatilamatkailun tai ei tuotantoa tai toimintaa.

TAULUKKO 2. Kasvinviljelytilojen ja eläintilojen määrät Oulussa ja koko Suomessa vuonna 2022
(Ruokaviraston raportit 2023)

	Kasvinviljelytiloja		Eläintiloja	
	Kpl	%	Kpl	%
Oulu	186	71	61	23
Koko Suomi	33 999	74	11 313	25

Oulun kaupungin eläintiloista nautatiloja oli vuonna 2022 yhteensä 47 kpl, joista lypsykarjataloutta oli 35 tilalla. Lihanautojen kasvatusta oli kahdeksalla tilalla ja muuta nautakarjataloutta neljällä tilalla. Lammastaloutta harjoitettiin seitsemällä tilalla, samoin hevostaloutta. (Ruokaviraston raportit 2023.)

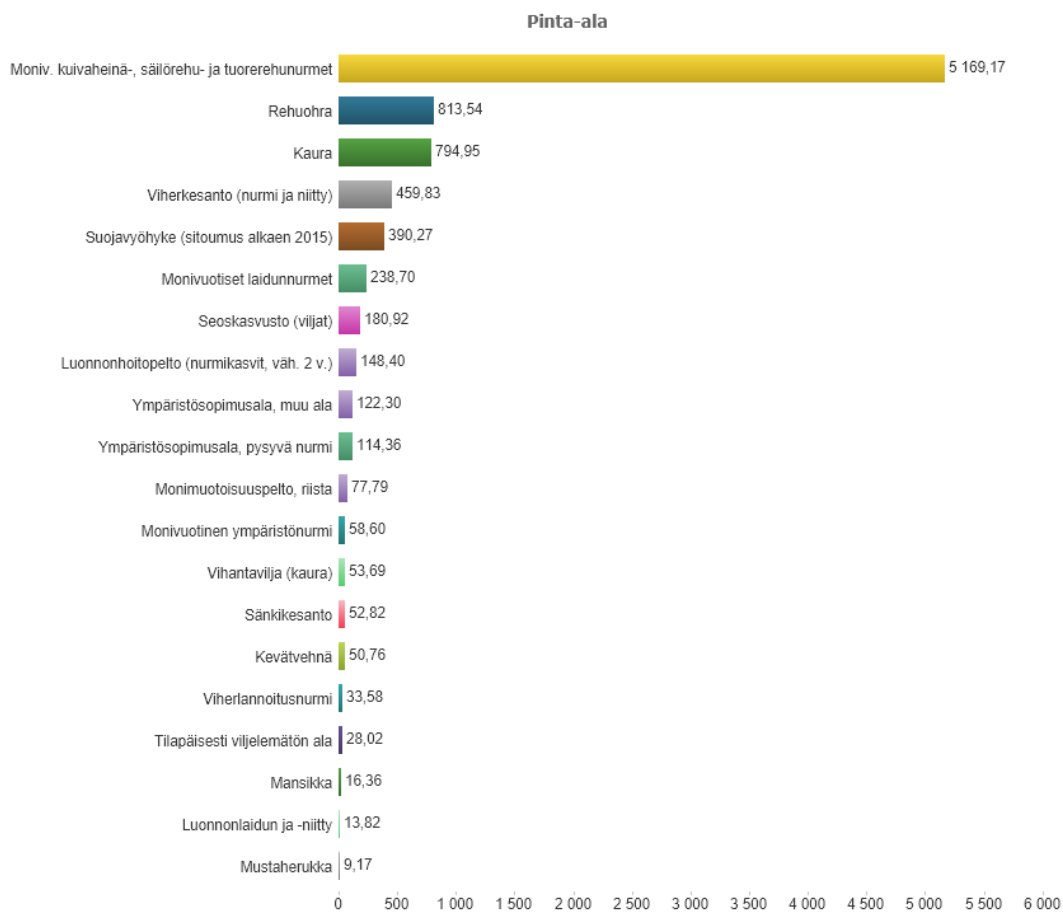
Eläintilat voivat sitoutua luonnonmukaisen tuotannon ja ympäristökorvauksen lisäksi eläintenhyvinvointikorvaukseen. Taulukossa 3 on vertailtu vuoden 2022 Oulun eläintilojen eri sitoumuksia koko Suomen eläintilojen sitoumuksiin. Oulun yhteensä 61 eläintilasta eläinten hyvinvointikorvausta oli hakenut 25 tilaa eli 41 %. Koko Suomessa eläinten hyvinvointikorvasta oli hakenut 51 % kaikista eläintiloista. Oulun eläintiloista ympäristökorvaukseen oli sitoutunut 85 % samoin kuin koko Suomessa. Luonnonmukaiseen tuotantoon sitoutuneita eläintiloja oli koko Suomessa 14 % ja Oulussa 13 % eläintiloista. (Ruokaviraston raportit 2023.)

TAULUKKO 3. Oulun kaupungin eläintilojen sitoumukset 2022 verrattuna koko maahan
(Ruokaviraston raportit 2023)

	Eläinten hyvinvointikorvauksen sitoumus		Ympäristösitoumus (eläintilat)		Luonnonmukaisen tuotannon sitoumus (eläintilat)	
	Kpl	%	Kpl	%	Kpl	%
Oulu (N=61)	25	41	52	85	8	13
Suomi (N=11 313)	5 726	51	9 675	86	1 537	14

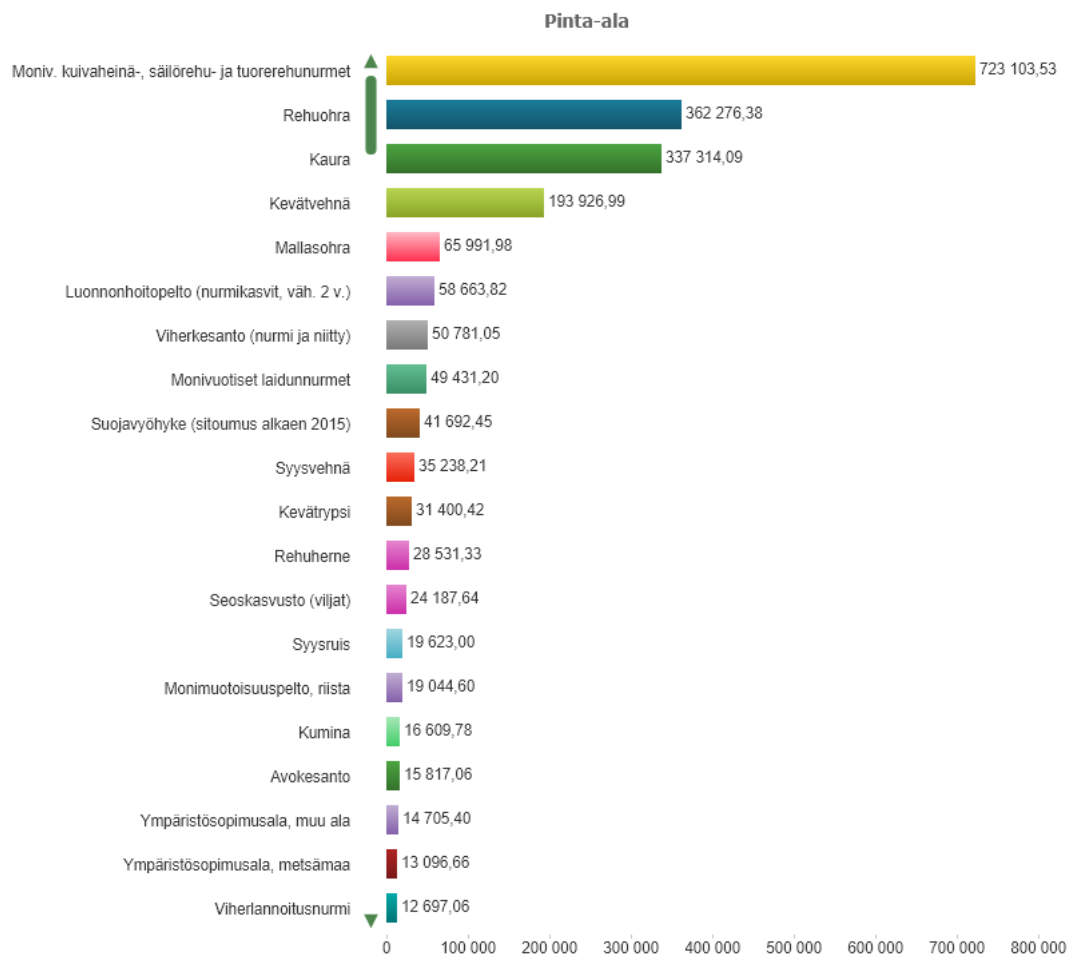
Oulun maatalous painottuu nurmen viljelyyn. Kuviosta 3 käy ilmi vuonna 2022 Oulun viljelypinta-ala hehtaareina ilmoitetun kasvukoodin mukaan. Vuonna 2022 Oulussa viljeltiin 8 827,05 hehtaaria peltoa, josta 6 626,73 hehtaaria eli 75 % oli nurmikasvustoa. Nurmikasveihin luetaan rehunurmien

lisäksi viherkesannot, suojavyöhykkeet, monivuotiset laidunnurmet, luonnonhoitopellot, monivuotiset ympäristönurmet, viherlannoitusnurmet sekä luonnonlaitumet ja niityt. Talviaikaista kasvipeitteisyyttä oli ilmoitettu 79 % korvauskelpoisesta pinta-alasta ja 43 % kokonaisviljelypinta-alasta. Korvauskelpoisella alalla tarkoitetaan peltoalaa, jolle voidaan myöntää ympäristö-, luonnonhaitta- ja luonnonmukaisen tuotannon korvausta. Kaikki kasvipeitteinen ala oli aitoa kasvipeitteisyyttä eli kasvavaa kasvia tai sen sänkeä. Valumavesien hallintaa eli säätösaloitusta tai säätökastelua toteutettiin Oulussa 120,07 hehtaarin alalla. (Ruokaviraston raportit 2023.)

KUVIO 3. Oulun viljelypinta-alat (ha) kasvilajeittain vuonna 2022 (Ruokaviraston raportit 2023)

Kuviossa 4 on esitetty koko Suomen viljelykasvit ja niiden pinta-alat hehtaareina vuonna 2022. Suomessa viljeltiin nurmikasveja yli 936 tuhannella hehtaarilla. Koko Suomessa talviaikaista kasvipeitteisyyttä oli 1 315 271,71 ha:lla eli 74 % korvauskelpoisesta alasta. Siitä 87 % oli aitoa kasvipeitteisyyttä ja loput 13 % kevyesti muokattua. Toiseksi eniten Suomessa viljeltiin rehuohraa ja kolmanneksi eniten kauraa. (Ruokaviraston raportit 2023.)

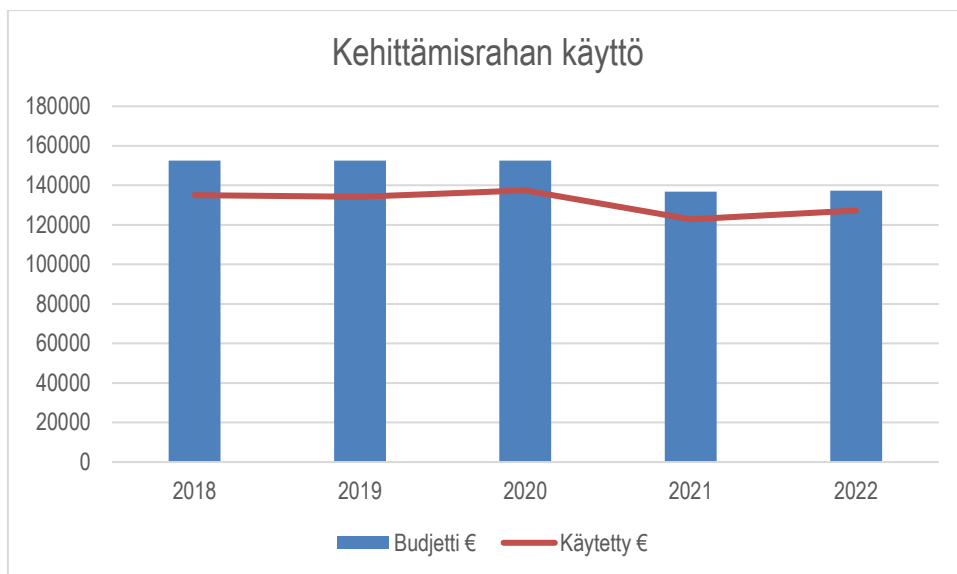
KUVIO 4. Koko Suomen viljelypinta-alat (ha) kasvilajeittain vuonna 2022 (Ruokaviraston raportit 2023)

3 OULUN KAUPUNGIN MAASEUTUELINKEINOJEN KEHITTÄMISRAHA

3.1 Kehittämisen historia

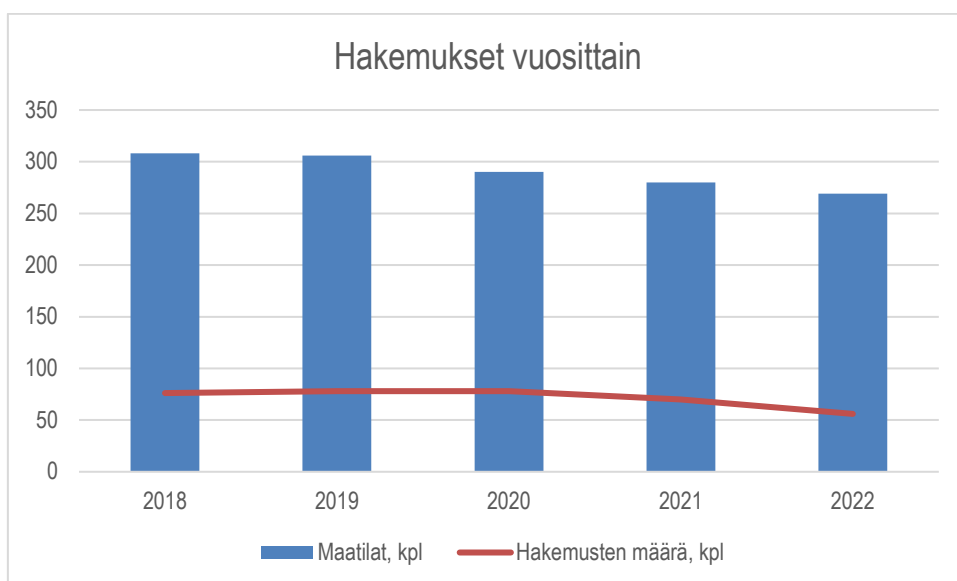
Oulun kaupunki tarjoaa maaseutuelinkeinojen kehittämisselvityksellä oululaisille maa- ja metsätiloille maksamalla joka vuosi kaupungin talousarvioon varatusta budjetista maaseutuelinkeinojen kehittämisrahaa. Nykyisessä muodossaan maaseutuelinkeinojen kehittämisrahaa on maksettu vuodesta 2012 alkaen, mutta se juontaa juurensa vuonna 1980 tehtyyn Oulun kaupungin maatalouslautakunnan teettämään Oulun maatalouden kehittämisselvitykseen. Vuonna 2008 valmistui Oulun maaseutuelinkeinojen kehittämis- ja markkinointiohjelma, jonka tavoitteiksi oli kirjattu maaseutuyritysten toiminnan suunnitelmallisuus, taloudellisuus ja ympäristön huomiointi. Kehittämisrahalla pyrittiin edistämään maatalouden ja maaseutuyritysten koulutusta, elinkelpoisuutta ja ympäristöasioita. Määräraha oli ohjattu neuvontapalveluiden käytön edistämiseen, suunnitelmien laadintaan sekä erilaisiin selvityksiin ja tutkimuksiin. (Oulun kaupunki 2011.)

Kuvioon 5 on kuvattu kehittämisrahan käyttöä vuosina 2018–2022. Vuonna 2022 budjetti oli 137 333 euroa ja kehittämisrahaa maksettiin yhteensä 127 211 euroa, eli kehittämisrahan käyttöaste oli 92,6 %. Vuonna 2021 kehittämisrahan budjetti oli 136 800 euroa, josta käytettiin 89,8 % eli 122 852 euroa. Vuonna 2020 kehittämisrahan budjetti oli 152 592 euroa, josta käytettiin 90,1 % eli 137 431 euroa. Vuonna 2019 kehittämisrahaa maksettiin 134 245 euroa eli 88 % 152 592 euron budjetista. Vuonna 2018 samansuuruisesta budjetista käytettiin 88,5 %, eli 135 105 euroa. Vuosina 2018–2022 kehittämisrahaa on jäänyt käyttämättä 10 000 eurosta reiluun 18 000 euroon. (Oulun maaseutupalvelut 2023.)

KUVIO 5. Kehittämisenrahan budjetti ja käyttö Oulun kaupungissa vuosina 2018–2022 (Oulun maaseutupalvelut 2023)

Kuvio 6 kuvaa hakemusten määrää vuosina 2018–2022. Tilojen määrä vähenee vuosittain, mutta lopettavat tilat eivät pääasiassa ole hakeneet kehittämisenrahaa. Vuonna 2022 kehittämisenrahaa maksettiin 56 tilalle. Maatiloja Oulussa oli vuonna 2022 261 kpl, joten kehittämisenraha kohdistui vain noin 21 %:lle tiloista. Vuonna 2021 kehittämisenraha hakijoita oli 70 tilaa, joka oli 25 % kaikista Oulun maataloista. Vuonna 2020 kehittämisenrahaa haki 27 % yhteensä 290 oululaisesta maatalasta. Vuosina 2018 ja 2019 hakemusten ja maatalojen määrät pysyivät lähes samoina. Tuolloin kehittämisenraha tavoitti 25 % oululaisista maataloista. (Oulun maaseutupalvelut 2023.)

KUVIO 6. Kehittämisenraha hakemusten määrä vuosina 2018–2022 (Oulun maaseutupalvelut 2023)

Mitä useampi tila hakee kehittämisrahaa, sitä suurempi vaikuttavuus kehittämisrahalla on. Potentiaalisista hakijoista, eli oululaisista maatiloista jopa 79 % on jäänyt kehittämispalvelun ulkopuolelle. Kehittämispalvelun uudistukselle on selkeä tarve. Palvelun tulisi olla tasapuolinen koko asiakasryhmälle. Kehittämispalvelun ja kehittämisrahan budjetin tarpeellisuutta olisi helpompi perustella, kun käyttöaste ja sitä kautta toimenpiteiden vaikuttavuus olisivat nykyistä kattavampia.

3.2 Kehittämisrahan hakuprosessi

Oulun kaupungin Maaseutuelinkeinojen kehittämisohjelman ohjausryhmä esittää kehittämisrahan käyttökohteet, korvausosuudet, myöntämisen edellytykset ja hakumenettelyn. Yhdyskuntalautakunta tekee vuosittain lopullisen päätöksen maaseutuelinkeinojen kehittämiseen varatun määrärahan käytöstä ohjausryhmän käyttösuunnitelman perusteella. (Oulun kaupunki 2023a.) Yhdyskuntalautakunnan jatkodelegoinnin §213 mukaan maaseutuasiamiehillä on oikeus tehdä päätökset maaseutuelinkeinojen kehittämisrahan käytöstä. (Oulun kaupungin yhdyskuntalautakunta 2022.)

Oulun kaupungin yhdyskuntalautakunta varaa maaseutuelinkeinojen kehittämisrahabudjetin kaupungin talousarviosta hyväksytyyn käyttösuunnitelman perusteella. Mikäli talousarvioon varattu budjetti ei riitä kaikkiin hakemuksiin enimmäismäärien puitteissa, voidaan kehittämisraha myöntää alennetulla korvausosuudella tai korvauskohteet voidaan asettaa etusijajärjestykseen kehittämisrahan ohjausryhmän päätöksellä. (Oulun kaupunki 2022.)

Oulun kaupungin maaseutuelinkeinojen kehittämisrahaa voidaan myöntää Oulussa asuvalle hakijalle, joka harjoittaa maa- tai metsätaloutta Oulun kaupungin alueella. Hakijan maatilaa tulee olla sitoutunut maataloustukijärjestelmään, eli tilan on pitänyt jättää maataloustukihakemus sinä vuonna, jona hakee kehittämisrahaa. Oulun kaupunki ei myönnä kehittämisrahaa, mikäli hakija saa kyseiseen hankkeeseen tai kustannukseen muuta julkista hanke-, yritys- tai investointitukea. Kehittämisrahaa ei myönnetä itse tehtyihin suunnitelmiin, tietokoneohjelmiin tai ohjelmien päivityksiin. (Oulun kaupunki 2022.)

3.3 Nykyiset rahoituskohteet

3.3.1 Tukihakemusneuvonta

EU-tukihakemuksen täyttämistä valtuutetulla neuvojalla korvataan enintään 50 % kustannuksista. Vuonna 2022 kehittämisrahaa hakeneista asiakkaista 20,5 % eli 26 viljelijää teetti tukihakemuksen ProAgrian neuvojalla. Neuvontakorvausta maksettiin vuonna 2022 4 548 €, joka vastaa 3,6 %:a myönnetystä kehittämisrahasta. Vaikka korvausosuus on pieni, rahoituskohteen käyttöaste on kuitenkin huomattava. (Oulun kaupunki 2022.)

3.3.2 Peltoviljelyhankkeet

Peltoviljelyhankkeisiin kuuluvat peltojen salaojitus-, säätösalojitus ja peruskuivatussuunnitelmat, kasvinsuojeluruiskujen testaaminen valtuutetulla testaajalla sekä mineraalipohjaisten maanparannusaineiden eli kalkin käyttö. Peruskuivatus- ja salaojitus suunnitelmista sekä kasvinsuojeluruiskun testauskuluista korvataan enintään 75 %. Kalkin hankintahinnasta rahteineen korvataan enintään 50 % 8 000 €:oon asti ja ylimenevästä osuudesta enintään 20 %. (Oulun kaupunki 2022.)

Vuonna 2022 kehittämisraha hakemuksista 24 kpl eli 18,9 % koski peltoviljelyhankkeita. Peltoviljelyhankkeisiin käytettiin yhteensä 34 263 €, eli 26,9 % myönnetystä kehittämisrahasta. Tästä peltojen kalkituksen osuus oli 89,1 % eli 30 517 €. (Oulun maaseutupalvelut 2022.)

3.3.3 Karjataloushankkeet

Karjataloushankkeisiin lukeutuu karjantarkkailutoiminta sekä tilaneuvonta, karjanjalostussuunnitelmien teettäminen, karjanlannanravinneräyhteiden analyysimaksut sekä kaupallisten biopohjaisten kuivikkeiden käyttö (Oulun kaupunki 2022.) Biopohjaisista kuivikkeista puupelletti ja kutteri on rajattu korvauksen ulkopuolelle, koska puupohjainen kuivikelanta kompostoituu hitaasti ja maatuesaan köyhdyttää maaperää kuluttamalla sen typpejä (Myllymäki ym. 2014).

Biopohjaisten kuivikkeiden korvausosuus on tällä hetkellä 50 % 5 000 €:oon saakka ja ylimenevästä osuudesta 20 %. Karjanlannan ravinneravinnestien korvataan 75 %. Karjanjalostussuunnitelmien sekä karjatalousneuvonnan ja -tarkkailun korvausosuus on 75 %. (Oulun kaupunki 2022.)

Vuonna 2022 kaikista kehittämisraahakemuksista 52,8 % eli 67 hakemusta koski karjataloushankkeita. Karjataloushankkeita rahoitettiin vuonna 2022 84 783 €, joka on 66,6 % myönnetystä kehittämisrahasta. Voidaan siis todeta, että karjataloushankkeet ovat tilojen kannalta erittäin merkittävä rahoituskohde. (Oulun maaseutupalvelut 2022.)

3.3.4 Tuotantorakennukset

Oulun kaupungin maaseutuelinkeinojen kehittämisrahaa myönnetään myös maatalojen tuotantorakennussuunnitelmien teettämiseen. Korvausosuus on enintään 50 % 5 000 €:oon saakka ja sen ylittävästä osuudesta enintään 20 %. (Oulun kaupunki 2022.) Tuotantorakennussuunnitelmiin myönnettiin kehittämisrahaa kahteen hankkeeseen vuonna 2022, korvausosuuden ollessa vain 822 €. Vaikka tuotantorakennussuunnitelmia tehdään vuosittain hyvin vähän, tukimuodolla on tilakohtaisen kehityksen kannalta merkitystä. (Oulun maaseutupalvelut 2022.)

3.3.5 Metsätalous

Tilakohtaisista metsäsuunnitelmista myönnetään kehittämisrahaa enintään 40 %. Suunnitelman kohteena olevan metsän tulee sijaita kokonaan Oulun kaupungin alueella. (Oulun kaupunki 2022.) Vuonna 2022 ei tullut yhtään metsäsuunnitelmia koskevaa kehittämisraahakemusta (Oulun maaseutupalvelut 2022).

3.3.6 Muut kehittämishankkeet

Muihin kehittämishankkeisiin luetaan maatalojen liiketoiminta- ja talouslaskelmat, tilakohtaiset kehittämissuunnitelmat ja -selvitykset, tilakohtaiset bioenergiasuunnitelmat, alkutuotteen pienimuotoista jatkojalostusta koskevat suunnitelmat, karjatilojen tilakohtaiset yritystoimintaan liittyvät jätevesiselvitykset sekä maatalojen maatalousmuovin erillinen noutokeräys. Maatalousmuovin noutokeräyksen tukemisella on pyritty kannustamaan tiloja hyödyntämään maatalousmuovin noutokeräystä tarjoavia yrityksiä. (Oulun kaupunki 2022.) Vuonna 2022 maatalousmuovin keräystä koskevia hakemuksia oli 7 kpl, mikä oli poikkeuksellisen suuri määrä, sillä tätä rahoitusvaihtoehtoa ei ole esimerkiksi vuosina 2018 ja 2019 hyödynnetty ollenkaan. Maatalousmuovin keräyksen korvausosuus on 50 % kustannuksista. (Oulun maaseutupalvelut 2022.)

3.4 Kehittämisrahan kohdentamisen muutospainne

Julkisista varoista maksettavaan maaseutuelinkeinojen kehittämisrahaan kohdistuu paineita kaupungin päättäjien taholta, Oulun kaupungin ympäristöohjelman 2026 tavoitteista sekä kiertotalouden tiekartan tavoitteista, joihin on kirjattu maaseutuelinkeinojen kehittämisrahan mahdollisuuksien tarkastelu (Oulun kaupunki 2021).

Poliittinen tahtotila on lisätä entisestään kehittämisrahan ympäristönäkökulmaa, muun muassa hiilensidontaa sekä kestäväen kehityksen toimenpiteitä. Maaliskuussa 2021 Oulun kaupungin vihreä valtuustoryhmä jätti kaupunginvaltuustolle valtuustoaloitteen (liite 1), jossa ehdotetaan ympäristöpainotteisuuden lisäämistä maaseutuelinkeinojen kehittämisrahan jakoperusteisiin. Valtuustoaloitetta perusteltiin sillä, että kehittämisrahaa jää vuosittain käyttämättä ja että kehittämisrahan jakoperusteita ei ole päivitetty vuosiin. Valtuustoaloitteessa esitettiin, että kehittämisrahaa jaettaisiin jatkossa ympäristövaikutuksiltaan positiivisiin kohteisiin. Valtuustoaloitteessa kehoitettiin tarkastelemaan, miten kehittämisrahalla voitaisiin tukea luonnon monimuotoisuutta maaseudulla, ilmaston-tavoitteiden toteutumista ja haitallisten ympäristövaikutusten vähentämistä. Yhtenä ehdotuksena valtuustoaloitteessa oli eläinten laidunnuksen ja hyvinvoinnin tukeminen rahoittamalla esimerkiksi laidun-suunnitelmia, laidunten kunnostusta sekä Welfare Quality -sertifikaatin hankkimista ja luomutuotantoon siirtymisen selvittämistä. Welfare Quality ® -sertifikaatti on järjestelmä, jolla arvioidaan ja seurataan eläimen hyvinvointia (Armenta Benessi 2018).

Valtuustoaloitteen jättämisen aikaan kehittämisrahalla tuettiin karjatilojen kuivikkeista ainoastaan kuiviketurpeen käyttöä. Vuonna 2022 jakoperustetta laajennettiin koskemaan biopohjaisia kuivikkeita, pois lukien puupohjaiset kuivikkeet niiden huonon kompostoitavuuden vuoksi. Valtuustoaloitteessa toivottiin tuettavan karjatilojen siirtymistä uusiutuviin puu- ja olkipohjaisiin kuivikkeisiin kuiviketurpeen käytön sijaan. Valtuusryhmä ehdotti, että puu- ja olkipohjaisten kuivikkeiden käyttöä tuettaisiin 5 000 €:oon asti 80 %:n korvausosuudella ja sen yltävältä osuudelta 50 %:n korvausosuudella. Tällä hetkellä kuiviketurpeen korvausosuus on ollut 50 %. (Liite 1.)

Valtuustoaloitteessa ehdotettiin myös, että maatilojen bioenergiasuunnitelmien lisäksi tuettaisiin aurinkoenergia- ja maalämpösuunnitelmia. Jätevesiselvitysten tukeminen laajennettaisiin koskemaan kaikkia maatiloja eikä ainoastaan karjatiloja. Lisäksi valtuustoryhmän mukaan tukihakemusneuvonnan voisi laajentaa erikoiskasvi-, kosteikkoviljely-, luomu-, ja regeneratiivisen viljelyn neu-

vontaan sekä muuhun kasvintuotannon kehittämiseen. (Liite 1.) Regeneratiivisella viljelyllä tarkoitetaan kokonaisvaltaisesti uudistavaa viljelytapaa. Regeneratiivisen viljelytavan periaatteena on maksimoida yhteytys ja pieneliötoiminta sekä minimoida maaperän toiminnan häirintä eli kemiallisten kasvinsuojeluaineiden käyttö ja maanmuokkaus. (BSAG 2023.) Lisäksi valtuustoaloitteessa mainittiin metsätilojen kannustaminen jatkuvaan metsänkasvatukseen (liite 1).

4 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS

4.1 Lähestymistapana palvelumuotoilu

Kehittämistyön lähestymistapana käytettiin palvelumuotoilua. Palvelumuotoilulla tarkoitetaan palvelun kehittämistä soveltamalla muotoilun prosesseja ja menetelmiä. Palvelumuotoilua käytetään julkisen sektorin ja yritysten kehittämistyössä. Palvelumuotoilussa korostuu asiakaslähtöisyys, sillä se tarjoaa selkeitä menetelmiä ja työkaluja, joilla tuodaan palvelun käyttäjät keskiöön. Palvelumuotoilu optimoi palvelukokonaisuuden. Optimoinnilla voidaan tähdätä esimerkiksi toimivuuteen tai taloudellisuuteen. (Ojasalo ym. 2014, 71–72.) Tässä kehittämistyössä tähdättiin kohdentamaan kehittämisrahaa sellaisiin toimenpiteisiin, jotka parantavat ympäristön hyvinvointia ja oululaisten maatilojen taloudellista kannattavuutta. Tavoitteena oli tuottaa helppokäyttöinen, hyödyllinen ja haluttava palvelumalli. Vaikka palvelumuotoilu perustuu luovuuteen, pyritään siinä luomaan käyttökelpoisia käytännön ratkaisuja tulevaisuuden tarpeisiin kontrolloidun prosessin avulla (Ojasalo ym. 2014, 71–72).

Palvelumuotoilua voidaan käyttää muun muassa uudenlaisen asiakaslähtöisen palvelukonseptin luomiseen. Palvelumuotoilussa palvelun käyttäjien tarpeita ja toiveita pyritään ymmärtämään käyttämällä monipuolisesti erilaisia menetelmiä. Palvelumuotoilun oleellinen toimintamalli on osallistaa käyttäjiä kehittämistyöhön, jolloin saadaan esiin paljon ideoita ja saadaan kerättyä mahdollisimman laajasti tietoa. On tärkeää, että kaikki palvelun osapuolet ovat aktiivisesti mukana kehittämistyön eri vaiheissa. Palvelumuotoilu tuo kehittämisen lähtökohdaksi aidon asiakasarvon. Se luo ymmärryksen siitä, miten asiakkaan arkea voidaan tukea tai miten asiakas voi hyötyä palvelusta. Erilaisten palvelumuotoilun menetelmien avulla saadaan syvällistä tietoa tulevaisuuden kehityssuunnasta sekä palvelun käyttäjien tarpeista. Palvelumuotoilussa on olemassa erilaisia prosessimalleja, joita kaikkia yhdistää laaja tiedonkeruu, yhteisöllinen ideointi sekä erilaisten toiminta- tai palvelumallien luominen ja testaus. Keskeistä palvelumuotoilussa on, että ideointivaiheeseen siirrytään vasta, kun on ensin hankittu syvällistä asiakas- ja toimintaympäristöymmärrystä. (Ojasalo ym. 2014, 72–73.)

Palvelumuotoilun ensimmäinen vaihe on nimeltään ”kartoita ja ymmärrä” (Ojasalo ym. 2014, 73). Tässä työssä lähdettiin kartoittamaan asiakasymmärrystä asiakaskyselyllä. Toimintaympäristöymmärrystä haettiin benchmarkingin avulla. Palvelumuotoilun toinen vaihe on ”ennakoi ja ideoi”, missä

korostuvat luovuus ja yhteisöllisyys. Tässä työssä hyödynnettiin työpajatyöskentelyä, jossa osallistettiin palvelunkäyttäjiä pohtimaan nykyisiä sekä ideoimaan uusia rahoituskohteita. (Ojasalo ym. 2014, 74–75.) Kustakin menetelmästä kerrotaan enemmän niitä koskevissa luvuissa.

4.2 Benchmarking

Benchmarking-menetelmässä otetaan selvää toisten organisaatioiden toimintamalleista ja pyritään oppimaan ja ottamaan käyttöön muiden hyväksi havaitsemia toimintatapoja. Benchmarkingissa valitaan kehittämiskohde, jolle etsitään vertailukumppanit. Menetelmässä kerätään järjestelmällisesti tietoa, miten vertailukumppanit kyseisen asian hoitavat. Vertailu voidaan tehdä tutustumiskäynnillä tai hankkimalla tietoa internetistä. Vertailun jälkeen tuloksia tarkastellaan kriittisesti ja niitä sovelletaan omaan toimintamaleihin. Kaikki vertailukohteiden tulokset eivät kuitenkaan aina ole sovellettavissa omaan organisaatioon, esimerkiksi organisaatiokulttuurien eroavaisuuksien vuoksi. (Ojasalo ym. 2014, 186.)

Maaseutuelinkeinojen kehittämispalvelua tarjotaan monissa muissa kunnissa ja kaupungeissa. Vertailukohteiden valintakriteereiksi muodostui organisaation rakenne, sijainti, maatalouden tilanne ja kehittämispalvelun samankaltaisuus. Tavoitteena oli löytää potentiaalisia palvelumalleja, jotka olisivat suoraan tai muuntamalla käyttökelpoisia myös Oulussa.

Vertailukohteiksi valittiin kolme Pohjois-Suomen kaupunkia, joissa tarjotaan samanlaista kehittämispalvelua ja joissa maatalouden haasteet ja kehitysnäkymät ovat samankaltaiset kuin Oulussa. Valituiksi tulivat Pudasjärvi, Rovaniemi ja Tornio. Vertailukohteiden kehittämispalveluista kerättiin tietoa kaupunkien omien verkkosivujen kautta.

4.3 Kysely

Kysely on nopea ja tehokas tiedonkeruumenetelmä, jossa suurelta ihmisjoukolta voidaan kysyä paljon erilaisia asioita ja saadaan kerättyä laaja tutkimusaineisto. Haasteena kyselyssä on vastausvaihtoehtojen onnistuminen vastaajien näkökulmasta, vastaajien perehtyneisyys tutkittuun aiheeseen sekä kuinka vakavasti vastaajat suhtautuvat tutkimukseen. (Ojasalo ym. 2014, 121.)

Osana kehittämispalvelun nykytila-analyysiä oli tärkeää tavoittaa palvelua hyödyntäneet asiakkaat eli maatilat. Palautteenkeruu päätettiin toteuttaa sähköisenä määrällisenä kyselynä.

Määrällisellä tutkimuksella pyritään järjestelmällisten havaintojen avulla selkeyttämään tutkimuksen tavoitteiden perusteella määriteltyä ilmiötä. Mittauksen kohteen muodostavat havaintoyksikön, esimerkiksi asiakkaat. Kyselytutkimuksessa määritellään ensin tavoitteet ja havaintoyksiköt. Kaikki kyselytutkimuksen havaintoyksiköt muodostavat perusjoukon. Kun kaikilta perusjoukon havaintoyksiköiltä mitataan samat ominaisuudet, eli esimerkiksi kaikilta asiakkailta kysytään samat kysymykset, saadaan luotettavinta määrällistä tietoa. Sähköinen tiedonkeruu on edullinen, nopea ja vaivaton määrällisen tiedon keruumenetelmä. (Ojasalo ym. 2014, 121–124, 128.)

Kysely toteutettiin sähköisenä määrällisenä kyselynä, jossa perusjoukon muodostivat kaikki oululaiset viljelijätukia hakeneet maatilat, joiden sähköposti oli tiedossa. Henkilökohtainen kyselylinkki lähetettiin sähköisesti kaikkiaan 216 maatilalle. Kysely toteutettiin Webropol-sovelluksella, jolla luotiin kyselylomake, kerättiin vastaukset ja raportoitiin tulokset. Kyselylomake perustui kehittämistyön tavoitteisiin. Asiakkaat vastasivat nimettöminä ja tulokset käsiteltiin niin, että niitä ei pysty yhdistämään vastaajaan. Kyselyyn vastaaminen vei asiakkaalta noin 10 minuuttia. Kysely sisälsi avoimia ja monivalintakysymyksiä. Kysely oli avoinna 19.9.–16.10.2022. Muistutuksia lähetettiin kolme kertaa. Kyselyyn vastasi 60 viljelijää, eli vastausprosentti oli 28 %.

4.4 Työpaja

Opinnäytetyössä pidettiin tärkeänä tavoittaa myös kehittämisrahasta päättävät tahot eli ohjausryhmän jäsenet. Heille järjestettiin työpaja, joka toteutettiin oppimiskahvila- ja aivoriihimenetelmillä.

Oppimiskahvila eli Learning cafe -menetelmä on yksinkertainen prosessi, jossa keskitytään kysymysten tai teemojen ratkaisuun ryhmässä (Innokylä 2023b). Oppimiskahvilassa ideoidaan kehitettävää teemaa erillisissä pöydissä eri näkökulmista. Osallistujat jaetaan ryhmiin ja jokaisessa pöytäryhmässä keskustellaan kehittävästä teemasta eri näkökulmista ja syntyneet ideat kirjataan ylös. (Ojasalo ym. 2014, 164.) Keskustelulle annetaan tietty aika, jonka jälkeen ryhmät vaihtavat pöytää ja jatkavat edellisen ryhmän näkökulman työstämistä. Ryhmät käyvät läpi kaikki pöydät näkökulmineen. Lopuksi puheenjohtaja tekee yhteenvedon ja esittelee lopputulokset osallistujille. (Innokylä

2023b.) Oppimiskahvila sopii tilanteisiin, joissa halutaan lyhyessä ajassa saada eri näkökulmista paljon erilaisia ideoita käsiteltävään teemaan. (Ojasalo ym. 2014, 164.)

Aivoriihi on luovan ongelmanratkaisun menetelmä, jolla pyritään tuottamaan ideoita ryhmässä. Tavoitteena on kerätä mahdollisimman paljon ideoita, jolloin toteuttamiskelpoiset ideat nousevat varmimmin esiin. (Innokylä 2023a.) Aivoriihimenetelmää hyödynnetään tyypillisesti työpajoissa, joissa 6–12 henkilön ryhmä ideoi vetäjän johdolla uusia ratkaisuja tai lähestymistapoja käsiteltävään ongelmaan. Aivoriihen esivaiheessa asetetaan tavoitteet. Lämmittelyvaiheessa ryhmän vetäjä kertoo aivoriihen toimintaperiaatteet ja osallistujat pyrkivät luopumaan ideoita rajoittavista ennakkoluuloista. Ideointivaiheessa tuotetaan ideoita, joita ei perustella tai arvioida. Vetäjä kirjaa ideat ylös, jolloin niitä voidaan helpommin yhdistellä tai kehittää. Valintavaiheessa ideoita tarkastellaan kriittisesti ja arvioidaan vuorojärjestyksessä, jotta kaikki osallistujat saavat mielipiteensä esiin. Aivoriihessä voidaan käyttää 3+ -tekniikkaa, jolloin osallistujia pyydetään merkitsemään kolme mielestään parasta ideaa plusmerkillä. Toteuttamiskelpoinen idea on se, joka on saanut eniten plusmerkejä. (Ojasalo ym. 2014, 160–163.)

Ohjausryhmän työpajakutsu lähetettiin kaikille ohjausryhmän jäsenille. Työpajaan osallistui kolme viljelijää sekä neljä maaseutuasiamiestä. Työpajan ohjelma ja materiaalit löytyvät liitteestä 2. Ennen työpajatyöskentelyn aloitusta osallistujille esiteltiin asiakaskyselyn tulokset. Tulokset herättivät vilkasta keskustelua, joten pohjustus toimi hyvänä herättelynä varsinaiselle työpajatyöskentelylle.

Ensimmäisenä menetelmänä työpajassa käytettiin oppimiskahvilamenetelmää. Osallistujat jaettiin kahteen ryhmään, joilla molemmilla oli oma, ennalta päätetty teema. Ensimmäisen ryhmän teemana oli nykyiset rahoituskohteet; mitä hyvää tai säilytettävää kehittämisrahassa on, mikä tukee tai ei tue tilojen kehitystä, ja mistä on mahdollisesti tullut kritiikkiä. Toisen ryhmän teemana oli uusien rahoituskohteiden pohtiminen; mihin kohteisiin kehittämisrahaa voitaisiin käyttää, millaisia tavoitteita kehittämisrahalla voitaisiin saavuttaa ja miten kehittämisrahan vaikuttavuutta voitaisiin lisätä. Jokainen osallistuja kirjoitti omat ideat ja ajatukset post-it-lapuille ja positiivisina koettuihin asioihin laitettiin plusmerkki ja negatiivisena koettuihin miinusmerkki. Ryhmille annettiin 15 minuuttia aikaa, jonka jälkeen vaihdettiin teemoja. Lopuksi post-it-laput ryhmiteltiin teemoihin valkotaululle ja käytiin yhdessä läpi.

Työpajan toinen osuus jatkui aivoriihityöskentelynä. Aivoriihityöskentely aloitettiin valitsemalla käsiteltävä kysymys. Vaihtoehtoina oli seuraavat kysymykset: Mitä kehittämiskohteita tiloilla on, mihin

kohteisiin tilat voisivat käyttää kehittämisrahaa ja mitkä nykyisistä kohteista on säilytettävä. Aiheeksi valikoitui yksimielisellä äänestyksellä kysymys: mitä kehittämiskohteita tiloilla on. Työskentely toteutettiin yhteisenä keskusteluna, jossa jokainen sai puheenvuoron ja esiin nousseet asiat kirjattiin taululle. Ideat ja ajatukset ryhmiteltiin teemoihin ja niistä äänestettiin potentiaalisimmat aiheet 3+ -tekniikalla. Jokaisella osallistujalla äänesti kolmea mielestään parasta ideaa.

5 KEHITTÄMISTYÖN TULOKSET

5.1 Benchmarking

Benchmarking-menetelmän avulla vertailtiin Oulun nykyistä kehittämispalvelumallia kolmeen muuhun Pohjois-Suomen kaupunkiin, joissa tarjotaan samankaltaista kehittämispalvelua ja joissa maatalouden haasteet ja kehitysnäkymät ovat samankaltaiset kuin Oulussa. Vertailun tavoitteena oli löytää Oulun kehittämisrahaan uusia rahoituskohteita.

5.1.1 Pudasjärven kaupunki

Pudasjärvellä maksetaan maaseutuelinkeinojen kehittämistukea maaseutuyrittäjille. Kehittämistukea maksetaan sorkanhoidosta, kasvinviljelyn suunnitelmista (muun muassa viljelysuunnitelmista, salaojitussuunnitelmista sekä lanta- ja viljavuustutkimusten analyysikustannuksista), ostolomituksesta, pellon raivauskustannuksista, peltojen kalkituksesta, talouslaskelmien tekemisestä, uusista pienimuotoisista tuotantosuunnista tai toiminnan laajentamisesta sekä eläinlääkärin palkkioista. (Pudasjärven kaupunginhallitus 2022.)

Oulun mallista poiketen Pudasjärven kaupunki korvaa sorkanhoidosta aiheutuneista kustannuksista kilometrikuluineen 50 %. Kasvinviljelyyn liittyvistä toimenpiteistä korvataan Pudasjärvellä 40 %, Oulussa vastaavia hankkeita tuetaan 50–75 %:n korvausosuuksilla. Ostolomituksen korvausosuus on 10 €/h ja se on rajattu 80 tuntiin tilaa kohden vuosittain. Oulussa ostolomitus ei ole ollut kehittämisrahan kohteena. Peltojen raivaamista tuetaan Pudasjärvellä 250–504 €/hehtaarilta riippuen siitä, onko kyseessä yli 10 vuotta viljelemättömänä ollut pelto vai uudispelto. Oulussa pellonraivausta ei ole tuettu. Peltojen kalkituksesta Pudasjärven kaupunki korvaa 50 % ostohinnasta rahateineen ja levityskuluineen. Oulussa mineraalipohjaisten kuivikkeiden käytöstä korvataan 50 % 8 000 €:oon saakka ja ylimenevästä osuudesta korvataan 20 %. Pudasjärvellä talouslaskelmien korvausosuus on tilanpidon aloittamisen yhteydessä 80 %, muulloin 60 %. Maksuvalmius- ja kannattavuuslaskelmien korvausosuus on 60 %. Uutta pienimuotoista tuotantosuuntaa perustettaessa korvausosuus on 50 % 6 000 €:oon saakka. Oulussa erilaisia laskelmien, suunnitelmien ja selvitysten korvausosuus on pääsääntöisesti 50 %. Pudasjärvellä eläinlääkäripalkkioiden omavastuu on 40–80 €, riippuen ilta- ja viikonloppupäivystysten korotetusta taksasta, ja matkakustannusten

omavastuu on 20 €. Oulussa eläinlääkärin palkkioita ei ole korvattu. Samoin kuin Oulussa, myös Pudasjärvellä kaikkien tukien kohdalla korvausosuus lasketaan kustannusten arvonlisäverottomasta hinnasta. (Pudasjärven kaupunginhallitus 2022.)

5.1.2 Rovaniemen kaupunki

Rovaniemen kaupunki myöntää avustuksia maa- ja metsätilojen eri kehittämistöimiin. Toisin kuin Oulussa, Rovaniemen kaupungilla on käytössä sähköinen hakulomake avustusten hakemiseen. Vuonna 2023 Rovaniemen kaupunki on varannut maa- ja metsätalouden kehittämiseen 35 000 €. Kehittämistukea myönnetään peltojen kalkitukseen ja salaojitukseen, viljelysteiden sorastukseen, karjatilauuden pellon raivaukseen, palveluntarjoajien kehittämispalveluihin, karjatiloujen tuotosseurantaan ja jalostussuunnitelmiin sekä metsäsuunnitelmiin. (Rovaniemi 2023.)

Kaupungin eläinlääkärin palveluja tuetaan enintään 140 € yhtä hoitokäyntiä kohden, josta vähennetään 30 €:n omavastuu eläinlääkärin matkakustannuksista. Karjatilau jatkaajille maksetaan starttirahaa 1700 €. Ammattikorkeakoulun tai tuotannollisen ammatillisen koulutuksen opiskelijalle maksetaan tukea 200 €/v edellyttäen, että opiskelija tai hänen vanhempansa harjoittaa alkutuotantoa Rovaniemellä. Oulussa ei ole tuettu maatilau jatkaajia tai opiskelua kehittämisrahalla. Oulun mallista poiketen Rovaniemellä maksulliseen lomitukseen on varattu erillinen 11 500 €:n määräraha. Maksullista lomitusta tuetaan 5,50 €/h enintään 120 h henkilöä kohden vuodessa. (Rovaniemi 2023.)

5.1.3 Tornion kaupunki

Tornion kaupunki myöntää maaseudun kehittämisrahaa maaseutuelinkeinon edistämiseen. Kehittämisrahaa maksetaan viljavuustutkimusten analyysikustannuksista, viljelysuunnittelusta, karjatalouden jalostussuunnitelmista ja talouslaskelmista. Kaikki korvaukset maksetaan kustannusten arvonlisäverottomasta hinnasta. Viljavuustutkimusten näytteiden tutkimusmaksuista korvataan Torniossa 50 %, Oulussa viljavuusnäytteiden analyysikustannuksia ei korvata ollenkaan. Torniossa korvataan viljely- ja lannoitus suunnittelukustannuksista 50 %, Oulussa viljelysuunnittelusta ei makseta, mutta toisaalta Oulussa korvataan 50 % EU-tukineuvonnasta. (Tornio 2023.)

Karjatalouden jalostussuunnitelmista Torniossa korvataan 50 % kustannuksista, kun taas Oulussa jalostussuunnitelmien teosta korvataan 75 %. Toisin kuin Oulussa, Torniossa 50 % korvauksen saa

myös tilan omilla atk-ohjelmalla tehdystä jalostussuunnitelmista. Oulun tavoin Torniossa talouslaskelmien korvausosuus on 50 %. Torniossa maksullista lomitusta tuetaan vuosittaisen määrärahan puitteissa siten, että maataloustoimisto maksaa samansuuruisen tuen kaikille maksullista lomittajapua käyttäneille maatalousyrittäjille. (Tornio 2023.)

5.2 Kysely

Asiakasymmärryksen kartoitus toteutettiin asiakaskyselynä. Kyselyn alussa vastaajat valitsivat tilansa päätuotantosuunnan, jonka perusteella kysely muotoutui. Kysely muodostui viidestä kokonaisuudesta, jotka käsittelivät nykyistä kehittämisrahaa, eläintilojen toimintaa, kasvinviljelytilojen toimintaa, tilojen kehittämissuunnitelmia sekä tilojen jatkajia. Lopussa arvioitiin nykyisten rahoituskohteiden tarpeellisuutta oman tilan näkökulmasta. Vastaukset käsitellään samassa järjestyksessä.

Väittämästä ”Oulun kaupungin maaseutuelinkeinojen kehittämisraha on minulle tuttu” täysin samaa mieltä oli 62 % yhteensä 59 vastaajasta ja 25 % oli jokseenkin samaa mieltä. Kehittämisrahaa oli aiemmin hakenut 39 vastaajaa eli 68 % vastaajista. Siihen, miksi vastaajat eivät olleet aiemmin hakeneet kehittämisrahaa, oli monia syitä:

- ei tiedetty kehittämisrahasta (kolme vastaajaa).
- ei tiedetty, miten kehittämisrahaa haetaan (kaksi vastaajaa).
- oli epäselvää, mistä toimenpiteistä kehittämisrahaa maksetaan (seitsemän vastaajaa).
- tilalla ei ollut tehty sellaisia toimenpiteitä, joista kehittämisrahaa olisi voitu maksaa (neljä vastaajaa).
- ei ollut haettu kehittämisrahaa, koska toiminnan kehittäminen ei ollut tilalla ajankohtaista (kolme vastaajaa).

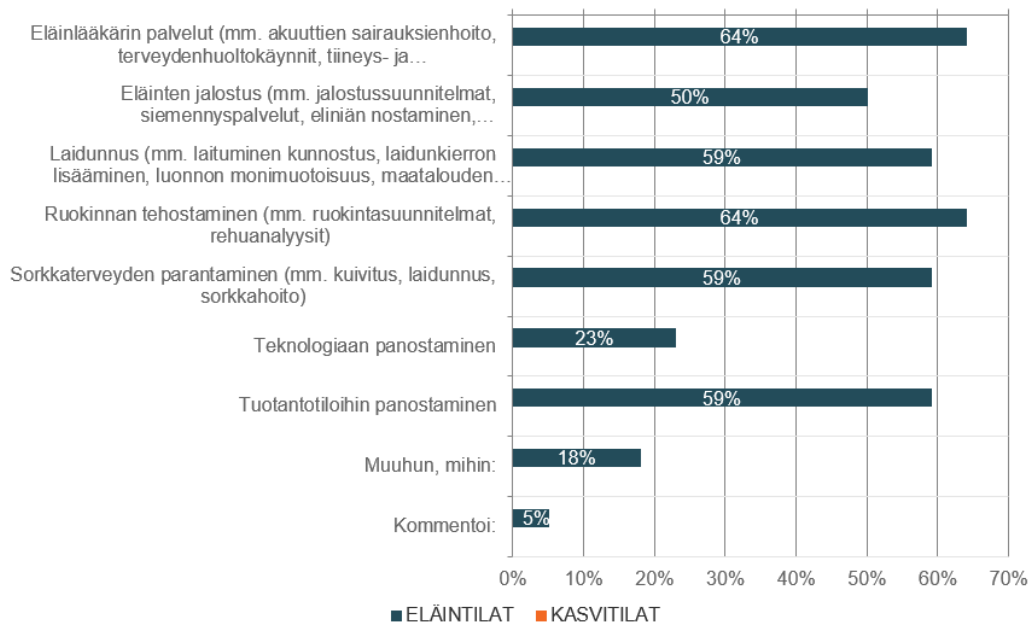
Vastaajien päätuotantosuuntia olivat eläintuotanto (37 %), nurmentuotanto (37 %), viljantuotanto (17 %), erikoiskasvintuotanto (5 %) ja hevostalous (4 %). 22 eläintilasta maidontuotantoa oli 12 tilalla, naudanlihantuotantoa seisemällä tilalla, lammastaloutta kahdella tilalla ja hevostaloutta yhdellä tilalla. Eläintiloista enemmistö ilmoitti eläintensä ulkoilevan. Niistä lähes puolet ulkoili ympärivuotisesti jaloittelutarhassa ja lähes kaikkien eläimet laidunsivat kesäaikana.

Eläintiloista yli puolet piti tärkeinä suoraan eläintenhyvinvointiin liittyviä asioita (kuvio 7). 64 % panosti eläinlääkärin palveluihin, kuten esimerkiksi akuuttien sairauksien hoitoon, terveydenhuoltokäynteihin sekä tiineys- ja hedelmällisyystutkimuksiin. Puolet vastaajista kokivat eläinten jalostuksen tärkeänä. 59 % vastaajista kiinnitti erityistä huomiota laidunnukseen ja 64 % ruokinnan tehostamiseen. Yi puolet vastaajista piti tärkeänä sorkkaterveyden edistämistä. Tuotantotiloihin panosti 59 % vastaajista, teknologiaan 23 % ja 18 % ilmoitti panostavansa muuhun eli luonnonmukaisuuteen, hiilijalanjälkeen, tulokseen tai rakennusten ja piha-alueiden siisteyteen ja kunnossapitoon. Vapaassa kommentissa nostettiin esiin hiekan lisääminen korvattaviin kuivikkeisiin, koska tilalla käytetään hiekkaa kuivikkeena ja se toimii peltoviljelyssä hyvänä maanparannusaineena.

9. Mihin asioihin panostat eläintuotannossa?

Voit valita useampia vaihtoehtoja.

Vastaajien määrä: 22, valittujen vastausten lukumäärä: 88

KUVIO 7. Tilojen vastaukset eläintuotannon panostuksissa

Enemmistö vastaajista ei käyttänyt maksullista lomitusta, jota hyödynsi 21 % vastaajista. 24 eläintilasta maksullista lomitusta käytti puolet. 17 % vastasi, että he käyttäisivät maksullista lomitusta, mikäli se olisi taloudellisesti mahdollista. Kasvitiloista suurin osa ei käyttänyt maksullista lomitusta, mutta kolme tilaa käyttäisi, jos se olisi taloudellisesti mahdollista.

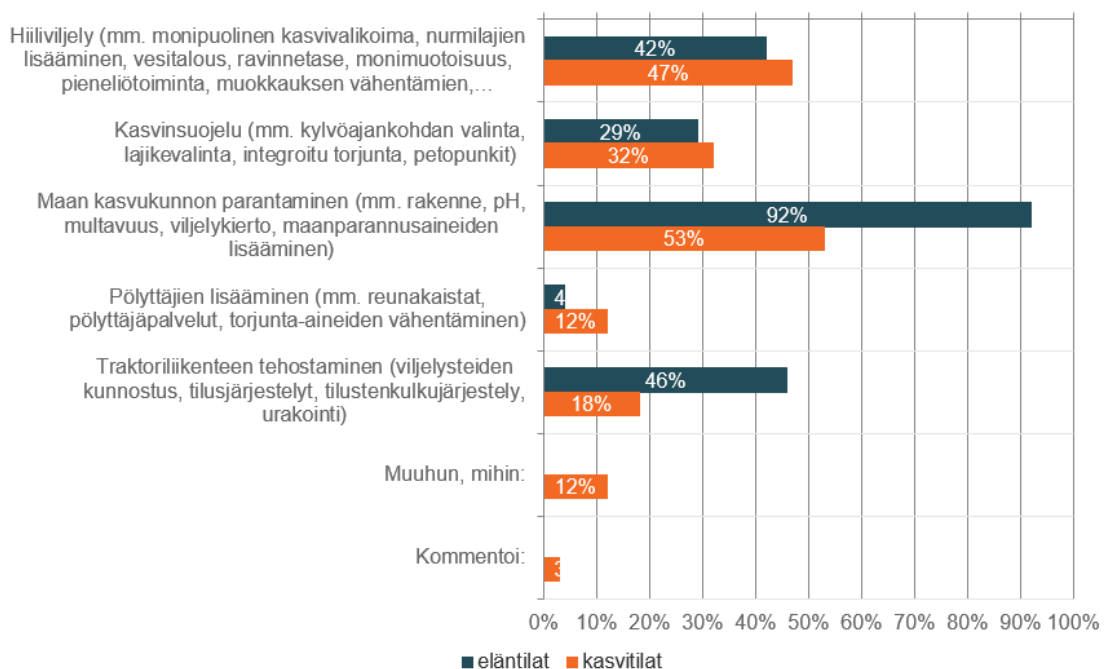
Peltoviljelyssä 45 % vastaajista ilmoitti keskittyvänsä hiiliviljelyyn liittyviin toimenpiteisiin eli monipuoliseen kasvivalikoimaan, nurmilajien lisäämiseen, vesitalouteen, ravinnetaseeseen, luonnon

monimuotoisuuteen, pieneliötoimintaan, muokkauksen vähentämiseen ja/tai maatalouden ilmasto- ja vesistövaikutuksien vähentämiseen. Kasvinsuojeluun erityistä huomiota kiinnitti noin kolmannes vastaajista. Maan kasvukunnon parantamista piti tärkeänä 69 % vastaajista. Pölyttäjäien lisäämiseen oli kiinnostusta vain 9 %:lla vastaajista. Traktoriliikenteen tehostamiseen panosti 29 % vastaajista. 7 % ilmoitti panostavansa muuhun eli luomuviljelyyn, nurmen viljelyyn, luonnonlaitumeen ja perinnemaisemaan sekä torjunta-aineiden käytöstä luopumiseen. Vapaassa kommentissa oli korostettu kalkitusavustuksen tärkeyttä pellon kasvukunnolle. Eläntilat panostivat maankasvukunnon parantamiseen ja traktoriliikenteen tehostamiseen kasvinviljelytiloja enemmän (kuvio 8). Eläntiloista 92 % ja kasvitiloista 53 % panosti maan kasvukunnon parantamiseen. Traktoriliikenteen tehostamiseen panosti 46 % eläntiloista ja 18 % kasvitiloista.

11. Mihin asioihin panostat peltoviljelyssä?

Voit valita useampia vaihtoehtoja.

Vastaajien määrä: 58, valittujen vastausten lukumäärä: 111

KUVIO 8. Peltoviljelytoimenpiteisiin panostaminen eläin- ja kasvinviljelytiloilla

Älyteknologiaa oli hankkinut tai hankkimassa neljäsosa vastaajista. Eniten oli investoitu ohjelmistoihin, joita oli lähes puolella kysymykseen myöntävästi vastanneista. Ohjelmistoista oli nostettu esiin Wakka, Wisu, Mobiwisu, Minun maatilani sekä kirjanpito-, viljelysuunnitelma- ja maatalohjelmistot. Muutamalle tilalle oli hankittu kasvustomönkijä tai drone. Joillain tiloilla oli erilaisia antureita muun muassa maan kosteuden seurantaan, sääolosuhteiden seurantaan älylaitteilla sekä eläinten

kiiman ja terveyden seurantaan. Pienellä osalla maidontuotantotiloista oli lypsyrobotti. Muista teknologiahankinnoista mainittiin oman sääaseman rakentaminen, eläinsuojien valvontakamerajärjestelmä ja aurinkovoimala.

Uusia tuotantorakennuksia oli tulossa 58 tilasta 13 tilalle. Lähes puolet myöntävästi vastanneita suunnitteli uutta eläintuotantorakennusta ja 62 % uutta konehallia. Muita esiinnousseita tuotantorakennussuunnitelmia olivat kasvihuone, biokaasuvoimala, pieni konesuoja sekä varasto- tai kaupakunnostustila ja kylmätila. Yhtään viljankuivaamoa ei ollut suunnitteilla. Enemmistöllä vastaajista tuotantorakennussuunnitelmat eivät olleet ajankohtaisia.

Kehittämisen- ja liiketoimintasuunnitelmia oli 14 vastaajalla 59:stä. 70 % vastaajista ilmoitti, että kehittämisen- ja liiketoimintasuunnitelmat eivät olleet ajankohtaisia. Tilojen kehittämisen- ja liiketoimintasuunnitelmista yli puolet koski tuotannon lisäämistä. 43 % myöntävästi vastanneista suunnitteli omaa energiantuotantojärjestelmää. Niistä lähes kaikki oli eläintiloja. Muutamalla kasvinviljelytilalla oli suunnitteilla uuden pienimuotoisen tuotantosunnan perustaminen tai alkutuotannon jatkojalostaminen. Myös vesi- ja viemäritoiminnan kehittäminen sekä uusi liiketoimintamahdollisuus mainittiin tulevaisuuden suunnitelmissa.

Sukupolvenvaihdosta suunnitteli kolmasosa vastaajista. Niistä kuudella eläintilalla sukupolvenvaihdos oli ajankohtainen 1–5 vuoden kuluttua ja neljällä kasvitilalla 6–10 vuoden kuluttua. Yhdeksällä tilalla mahdollisesti myöhemmin. Niistä kuusi oli eläintilaa ja kolme kasvitilaa. 19 % vastaajista ei osannut sanoa, oliko sukupolvenvaihdos mahdollinen. Lähes puolet vastasi, että sukupolvenvaihdos ei ole suunnitelmissa ollenkaan. Niistä eläintiloja oli kolmasosa.

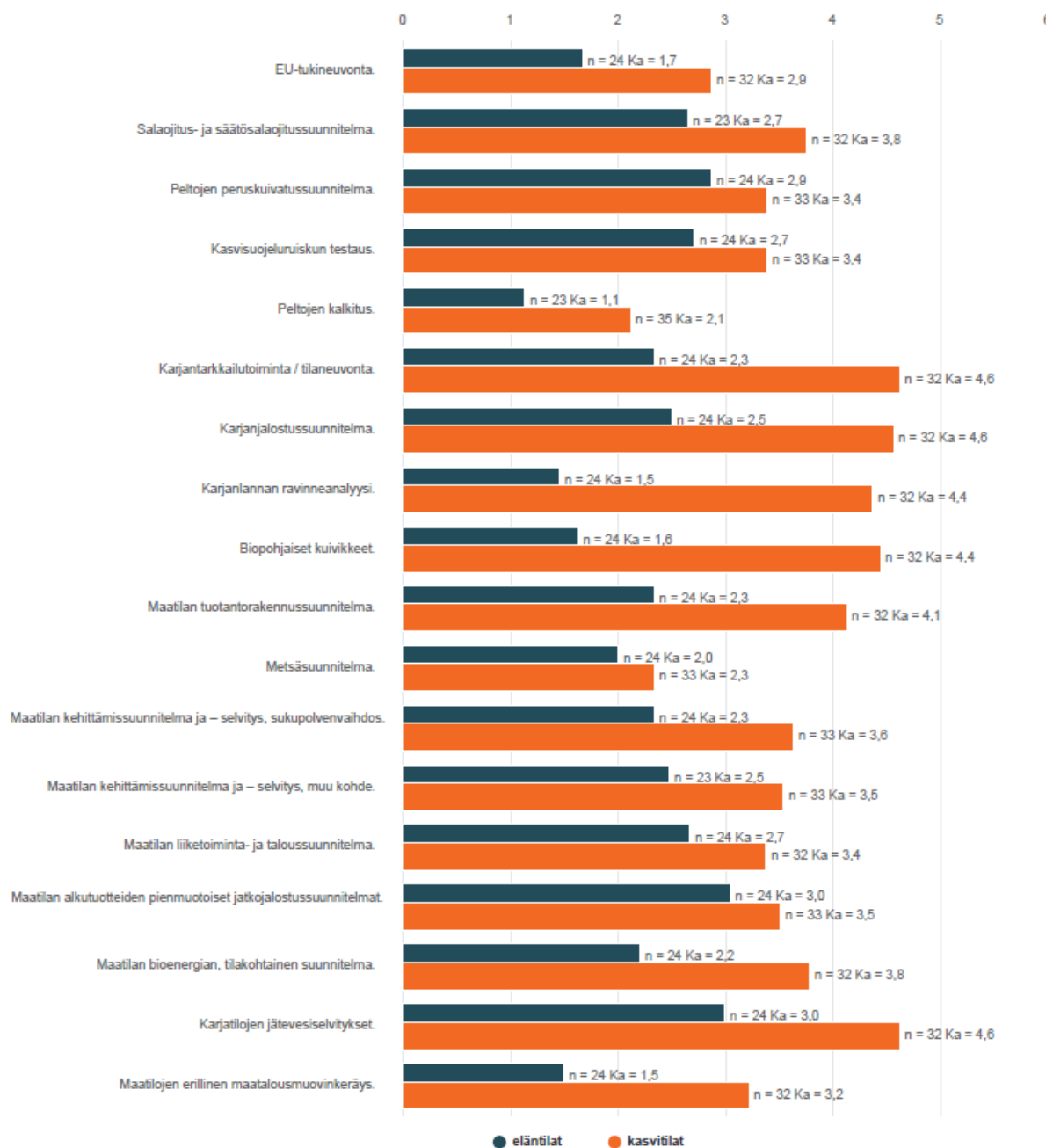
Tilallisista tai tilan mahdollisista jatkajista 22 % opiskeli maatalousalaa tai oli suorittanut maatalouteen liittyviä kursseja. 19 % vastaajista tai heidän lapsensa opiskeli toisen tai korkean asteen tutkintoa. Heistä enemmistö opiskeli maatalousalan toisen asteen perustutkintoa ja kolme maatalousalan korkeakoulututkintoa. Kuusi vastaajaa oli suorittanut jonkin muun kurssin tai lyhyen koulutuksen, kuten luomukurssin, kasvintuotantoon liittyvän kurssin, kasvinsuojelututkinnon, tilasiemennyskurssin, sorkanhoitokurssin, liiketalouden tutkinnon, johtajavalmennuksen tai yrittäjän erikoisammattitutkinnon. 78 %:lla tiloista opiskelu tai muu kouluttautuminen ei ollut ajankohtaista. Eläin- ja kasvitilojen vertailussa korostui, että eläintiloilta suuntauduttiin perustutkintoon (75 %) tai muuhun lyhyempään koulutukseen (75 %), kun taas korkeakoulututkintoon tähtäsi vain 13 %. Kasvitiloilla

perus- ja korkeakoulututkintoon suuntautuvat jakautuivat tasan (40 %) ja lyhyempiin koulutuksiin osallistui vain 20 %.

Kyselyn lopussa vastaajalla oli mahdollisuus arvioida nykyisten rahoituskohteiden tarpeellisuutta omalla tilallaan (kuvio 9) asteikolla 1–5 (1 = todella tarpeellinen, 2 = jokseenkin tarpeellinen, 3 = ei tarpeellinen tai tarpeeton, 4 = jokseenkin tarpeeton ja 5= täysin tarpeeton). Kuviosta 9 voidaan todeta, että eläintilat kokevat nykyiset rahoituskohteet tarpeellisemmiksi kuin kasvitilat. Eläintiloilla tärkeimmiksi rahoituskohteiksi koettiin peltojen kalkitus, karjanlannanravinneanalyysi, maatilojen erillinen maatalousmuovinkeräys, biopohjaiset kuivikkeet sekä EU-tukineuvonta. Kasvitiloilla ei koettu mitään nykyisiä rahoituskohteista todella tarpeellisiksi. Jokseenkin tarpeellisiksi koettiin peltojen kalkitus sekä metsäsuunnitelmat.

22. Arvioi nykyisen kehittämisrahmallin toimenpiteiden tarpeellisuutta tilallasi

Vastaajien määrä: 60

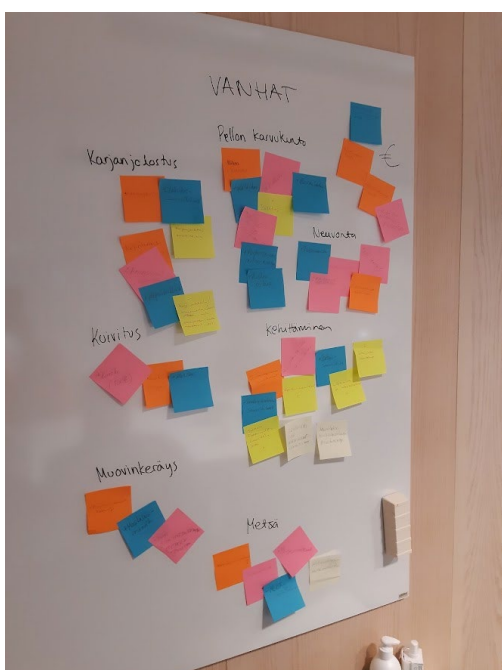

KUVIO 9. Nykyisen kehittämisrahan toimenpiteiden tarpeellisuus eläin- ja kasvinviljelytiloilla

5.3 Ohjausryhmän työpaja

5.3.1 Oppimiskahvila

Työpajan oppimiskahvilassa pohdittiin kahdessa ryhmässä nykyisiä ja uusia rahoituskohteita. Jokainen osallistuja kirjasi ylös omat ajatuksensa teemoista ja lopuksi kaikkien post-it laput koottiin yhteen teemoittain (kuvio 10). Nykyisistä rahoituskohteista säilytettävänä kokonaisuuksina nousi esiin karjanjalostus, pellon kasvukunto, neuvonta, kuivitus, kehittäminen ja muovinkeräys. Metsäsuunnitelmien rahoittamisen tärkeys jakoi mielipiteet. Käyttöasteen ja korvaussumman nosto koettiin tärkeäksi kehittämisrahan säilyvyyden kannalta.

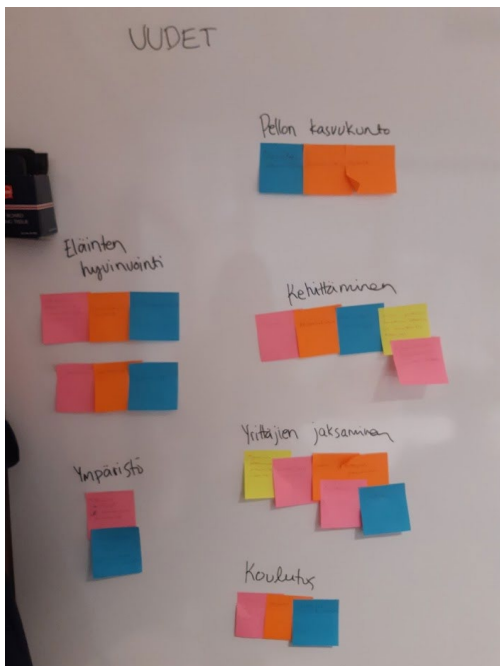

KUVIO 10. Säilytettävät rahoituskohteet teemoittain

Työpajan osallistujat pitivät tärkeänä, että karjanjalostussuunnitelmista, karjantarkkailusta, karjannan ravinneanalyseistä ja kuivikkeiden käytöstä maksetaan jatkossakin kehittämisrahaa. Kuivikkeista erityisesti kuiviketurpeen käytön tukeminen on tärkeää, sillä viljelijät ovat todenneet kuiviketurpeen edistävän eläinten hyvinvointia parantamalla muun muassa sorkkaterveyttä ja imukykyä vuoksi eläinsuojien sisäilman laatua. Tukihakemusneuvonnan sekä talous-, liiketoiminta- ja tuotantorakennussuunnitelmien tukemista pidettiin niin ikään tärkeänä. Maatalousmuovin keräys sai myös kannatusta, mutta osallistujat olivat yhtä mieltä siitä, että keräyksen toteutustapa kaippaa

muutosta. Pelkän maatalousmuovin erillisen noutopalvelun tukemisen sijaan pitäisi mahdollistaa esimerkiksi jätelavan vuokraus ja tyhjennyspalvelun osto jätealan yrittäjältä.

Uusien rahoituskohteiden (kuvio 11) pääteemoiksi nousivat eläinten hyvinvointi, pellon kasvukunto, maatilojen kehittäminen, yrittäjien jaksaminen, yrittäjien kouluttaminen ja ympäristöasiat. Eläinten hyvinvointiin nostettiin uusiksi mahdollisuuksiksi eläinlääkärien palkkioiden ja matkakulukustannusten korvaaminen ja sorkanhoidon tukeminen. Yrittäjän hyvinvointia tukisi muun muassa maksullisen lomituksen ja työvoiman palkkaamisen tukeminen. Kannatusta saivat myös uusien yrittäjien tukeminen sekä ammatillisen kouluttautumisen ja koulutuksiin osallistumisen tukeminen. Pellon kasvukunnon parantamiseen liittyvät toimenpiteet, kuten lannoitussuunnitelmien teko ja biohiilen käytön tukeminen olemassa olevien tukimuotojen lisäksi, parantaisivat tilan kannattavuutta. Tilojen talouskasvun tukemista voisi edistää nykyisten toimenpiteiden lisäksi älyteknologia-hankintojen ja markkinoinnin tukemisella. Kaikki osallistujat olivat yhtä mieltä siitä, että tulevan CAP27-ohjelman ulkopuolisista ympäristötoimenpiteistä lähinnä muovinkeräyksen parempi toimintamalli koettiin tarpeelliseksi.

KUVIO 11. Uudet rahoituskohteet teemoittain

5.3.2 Aivoriihi

Työpajan toisessa osiossa käytetyllä aivoriihimenetelmällä kerättiin ideoita aiheesta ”mitä kehittämiskohteita tiloilla on”. Kaikki ideat kirjattiin ylös ja ryhmiteltiin teemoihin (kuvio 12). Lopuksi tulokset arvotettiin siten, että jokainen sai äänestää kolmea parasta teemaa. Aivoriihen äänestyksessä eniten ääniä saaneet aiheet olivat tuotannon kehittäminen (viisi ääntä), energiaomavaraisuuteen pyrkiminen (neljä ääntä), tilojen välisen yhteistyön kehittäminen (neljä ääntä) ja yrittäjien jaksaminen (neljä ääntä). Lisäksi yhden äänen sai muut kohteet, jonka tarkoituksena olisi hyödyntää vuosittain käyttämättä jäänyt kehittämisraha. Muihin kohteisiin listattiin opintomatkat, esimerkiksi uuteen teknologiaan tutustuminen ja tutustumiskäynnit toisille maatiloille, maatilojen imagomarkkinointi ja viljelijöiden virkistysreissut.

Tuotannon kehittämisessä eniten tukea kaivattiin kannattavuuden parantamiseen, peltoviljelyn kehittämiseen ja markkinointiin. Energiaomavaraisuuteen pyrkimistä voitaisiin edistää tukemalla biokaasulaitoksia, aurinkoenergiaa, maalämpöä ja hakkeen käyttöä. Tilojen välisen yhteistyön kehittämisen tukeminen voisi kohdistua rehuntuotantoketjuun, karjanlannan levitykseen, nuorkarjan kasvatukseen, biokaasulaitoksiin ja yhteisiin konehankintoihin. Yrittäjien jaksamista edistäisi maksullisen lomituksen ja työvoiman palkkaamisen tukeminen. Muissa kohteissa mainitut opintomatkat ja virkistysreissut edistävät myös yrittäjien jaksamista.

Mitä kehittämiskohteita tiloilla

- Tilojen välisen yhteistyön kehittäminen + + + +
 - Rehuntuotantoketju
 - Karjanlannanlevitys
 - Nuorkarjankasvatus
 - Biokaasulaitos – rehu ja lannoite kiertää, lämpö ja sähkö sivutuotteena, tankkauspiste?
 - Yhteiset koneet
- Tuotannon kehittäminen + + + + +
 - Kannattavuuden parantaminen, peltoviljelyn kehittäminen, markkinointi
- Urakointi
- Energiaomavaraisuuteen pyrkiminen + + + +
 - Biokaasulaitokset
 - Aurinkoenergia
 - Maalämpö
 - Hake
- Yrittäjien jaksaminen + + + +
 - Ill Lomitus, työvoiman palkkaaminen
- Investointien suunnittelu
- Vihreä maatalous
- Muut kohteet, joilla saadaan pelivaraa +
 - opintomatkat, uuteen teknologiaan tutustuminen, Tutustumiskäynnit maataloille, maatilojen imagomarkkinointi
 - Loppurahoilla virkistysreissu

KUVIO 12. Aivoriihessä esiinnousseet teemat arvoitettuina

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 Esitys uusiksi rahoituskohteiksi

Tämän kehittämistyön tuloksena on tehty maaseutuelinkeinojen kehittämisrahan käyttösuunnitelmaehdotus (liite 3). Tulosten perusteella uuden palvelumallin pääteemoiksi muodostuivat maatalousyrittäjän hyvinvointi, eläinten hyvinvointi, ympäristön hyvinvointi ja maatilojen toiminnan kehittäminen.

Asiakaskyselyn perusteella mikään nykyisistä rahoituskohteista ei ole täysin tarpeeton, joten on perusteltua säilyttää ne. Rahoituskohteita on pyritty lisäämään, jotta palvelumalli hyödyttäisi eri kokoisia ja tilarakenteeltaan erilaisia maatiloja. Vaikuttavuus lisääntyy, kun palvelumalli mahdollistaa kehittämisrahan hakemisen entistä useammalle tilalle entistä monipuolisemmin. Maaseutuelinkeinojen kehittämiseen varattu budjetti tulee todennäköisemmin käytettyä kokonaan, kun rahoituskohteita on valittavana aikaisempaa enemmän. Ylijäämän käytöstä on linjattu siten, että maaseutuasiamiesten päätöksellä korvausosuuksia voidaan nostaa tai hakijoille voidaan järjestää tutustumiskäyntejä erilaisiin maatalouden kohteisiin, jolloin maatalousyrittäjillä on mahdollisuus verkostoitua ja päästä tutustumaan erilaisiin työ- ja tuotantotapoihin. Näin lisätään maaseudun synergiaetuja ja maatalousyrittäjien hyvinvointia.

Yrittäjien jaksaminen nousi vahvasti esiin ohjausryhmän työpajassa. Uudessa käyttösuunnitelmaehdotuksessa maatalousyrittäjän hyvinvointiteemaan sisältyy uuden maatalousyrittäjän starttiraha, joka maksetaan kaikille uusille maatalousyrittäjille, jotka ovat hakeneet viljelijätukia kyseisenä vuonna ensimmäisen kerran. Asiakaskyselyn perusteella sukupolvenvaihdosten määrä on seuraavan viiden vuoden aikana todella maltillinen, joten vuosittainen korvaussumma ei tässä rahoitusvaihtoehdossa pääse kasvamaan kohtuuttomaksi. Työpajassa esiin nousut työvoiman palkkaaminen on mukana käyttösuunnitelmaehdotuksessa, mutta korvausosuus pidetään alhaisena, sillä kausityövoiman käyttöä tiloilla on vaikea arvioida. Benchmarkingissa kävi ilmi, että Pudasjärvellä, Rovaniemellä ja Torniossa tuetaan maksullista lomitusta. Lisäksi maksullisen lomituksen tukeminen sai kannatusta työpajassa ja asiakaskyselyssä, joten se sisällytettiin käyttösuunnitelmaehdotukseen tilakohtaisella 500 €:n vuosittaisella korvauskatolla. Rovaniemen Benchmarkingin sekä asiakaskyselyn perusteella käyttösuunnitelmaehdotukseen lisättiin opiskelijan kannatusapuraha.

Maatalousalan toisen asteen perustutkintoa tai korkeakoulututkintoa suorittavalle maatalousyrittäjälle tai hänen lapselleen esitetään 100 €:n kannustusapurahaa, joka maksetaan toisen asteen opiskelijalle enintään kolmena vuotena ja korkeakouluopiskelijalle enintään neljänä vuotena. Muu maksullinen koulutus jätettiin käyttösuunnitelmaehdotuksesta pois, sillä on vaikea arvioida, kuinka paljon viljelijöillä on tulevalle ohjelmakaudella erilaisille koulutuksille tarvetta.

Eläinten hyvinvointiteemaan säilytetään sellaisenaan karjanjalostussuunnitelmat, karjatalousneuvonta ja karjantarkkailu sekä karjanlannan ravinneanalyysit. Biopohjaisten kuivikkeiden lisäksi ehdotelmaan on lisätty hiekan käyttö kuivikkeena. Hiekka on erinomainen kuivike, joka edistää eläinten hyvinvointia. Hiekka parantaa lehmien utare- ja jalkaterveyttä, koska epäorgaanisena aineksena se vähentää mikrobien aiheuttamia sairauksia. (Siipola & Smolander 2020.) Hiekka ei aiheuta monien muiden kuivikkeiden tavoin eläimille hiertymiä tai hankaumia. Korkean tilavuuspainon ansiosta hiekan imukyky on parempi kuin esimerkiksi puupohjaisten kuivikkeiden. (Knuutila 2002.)

Pudasjärven benchmarkingin ja asiakaskyselyn perusteella käyttösuunnitelmaan ehdotetaan eläinlääkärin ja sorkanhoitajan kulujen korvaamista kilometrikuluineen. Eläinlääkärin kulujen osalta korvausta maksetaan ainoastaan Oulun kaupungin eläinlääkärin tuotantoeläimiin kohdistuvasta hoidosta. Valtuustoaloitteessa toivottu Welfare Quality -sertifikaatin hankkimisen tukeminen ei noussut merkityksellisiksi kehittämistyön tuloksissa, jonka vuoksi sitä ei sisällytetty tähän ehdotukseen. Laidunuksen tukemista ei tässä vaiheessa sisällytetty käyttösuunnitelmaehdotukseen, koska laidunien kokoja ja laidunten kunnostusten tarvetta on vaikea arvioida.

Ympäristön hyvinvointi -teema vastaa Oulun kaupungin ympäristöohjelman 2026, kiertotalouden tiekartan ja valtuustoaloitteen (liite 1) asettamiin tavoitteisiin. Teemassa säilytetään mineraalipohjaisten maanparannusaineiden käyttö, peltojen peruskuivatus-, salaojitus- ja säätösalojitussuunnitelmat sekä kasvinsuojeluruiskun testaus. Työpajassa esiin noussut biohiilen käyttö maanparannusaineena lisätään rahoitusvaihtoehdoksi samoilla korvausosuuksilla kuin mineraalipohjaiset maanparannusaineet. Biohiili pidättää vettä ja ravinteita, joten se toimii maanparannusaineena edistäen maan mikrobitoimintaa. Korkean hiilensidontapotentiaalin ansiosta biohiili hillitsee ilmastomuutosta. Biohiili voi toimia hiilivarastona, sillä se säilyy maaperässä satoja vuosia. (Bioenergia Ry 2020.)

Maatalousmuovin keräykseen lisätään vaihtoehto, jossa maatalousyrittäjä voi tilata erillisen jätelavan maatalousmuovinkeräystä varten. Tällöin tilan pihapiiri säilyy siistimpänä, kun muoveilla on

selkeä säilytyspaikka ja tyhjennyksen voi tilata, kun lava on täynnä. Toimenpide vaikuttaa paitsi ympäristöön, myös maatalouden imagoon positiivisesti. Karjatilojen jätevesiselvitykset laajennettiin koskemaan kaikkia maatiloja, jolloin voidaan kannustaa myös kasvitiloja jätevesiselvitysten tekemiseen. Energiaomavaraisuuteen kannustetaan laajentamalla korvaus koskemaan bioenergia-suunnitelmien lisäksi aurinkovoimalasuunnitelmia sekä tuotantorakennusten maalämpö- tai hake- lämmitys-suunnitelmia.

Tuotannon kehittäminen oli yksi ohjausryhmän työpajassa eniten kannatusta saaneita teemoista. Maatilojen toiminnan kehittäminen -teemassa säilytetään tukihakemusneuvonta, talous-, liiketoiminta- ja kannattavuuslaskelmat, investointi- ja tuotantorakennussuunnitelmat, tilakohtaiset kehittämissuunnitelmat ja -selvitykset sekä alkutuotteiden pienimuotoista jatkojalostusta koskevat suunnitelmat. Työpajan tulosten pohjalta uutena rahoituskohteena ehdotetaan älyteknologiahankinnasta 200 €:n kertakorvausta laitetta kohden edellyttäen, että laite on maksanut vähintään saman verran. Lisäksi esitetään rahoituskohteeksi maatilan markkinoinnista aiheutuneita kustannuksia. Viljelysteiden sorastus jäi käyttösuunnitelmaehdotuksen ulkopuolelle, koska teiden kunnostusten tarvetta ja sitä kautta tukimuodon käyttöä on mahdoton arvioida.

Ohjausryhmän työpajassa kävi ilmi, että tilojen välisen yhteistyön kehittämiseksi olisi suuri tarve. Tämän työn puitteissa ei kuitenkaan löytynyt sellaisia rahoituskohteita, jotka tukisivat laajemmin viljelijöiden yhteistyötä. Kehittämisrahan ylijäämän käyttöä tulisi kuitenkin suunnata tutustumiskäynteihin ja verkostoitumiseen.

Oulun kaupungin maaseutuelinkeinojen kehittämisohjelman ohjausryhmä tekee liitteen 3 perusteella ehdotuksen käyttösuunnitelmasta, korvausosuuksista, myöntämisen edellytyksistä ja hakumenettelystä. Yhdyskuntalautakunta tekee vuosittain päätöksen kehittämispalveluun varatun määrärahan käytöstä käyttösuunnitelman perusteella. Ehdotuksen kohteet voidaan ottaa käyttösuunnitelmaan myös asteittain tai vaihdella rahoituskohteita vuosittain painottaen eri teemoja. Tällöin olisi mahdollista tukea tiettyjä toimenpiteitä suuremmalla korvausosuudella.

6.2 Sähköinen haku

Oulun kaupungin maaseutupalvelujen verkkosivustolla ei tällä hetkellä ole ohjeita kehittämisrahan hakemiseen. Kohta ”Tukihakuoppaat” ohjaavat Ruokaviraston viljelijätukien hakuoppaisiin ja ohjeisiin. Maaseutuelinkeinojen kehittäminen on mainittu pelkästään maaseutuviranomaisen tehtävissä. Viljelijät ovat saaneet tiedon kehittämisrahan hakemisesta Oulun kaupungin maataloustiedotteessa, joka on lähetetty viljelijätukia hakeneille viljelijöille sähköisesti tai postitse. (Oulun kaupunki 2023b.)

Kehittämisrahan hakemiseen tulisi luoda sähköinen hakulomake. Sähköinen haku tehostaisi sekä hakuprosessia että maaseutuasiamiesten päätöksentekoprosessia. Oulun kaupungilla on jo olemassa sähköinen asiointipalvelu, muun muassa erilaisten rakennus- ja ympäristötoimenpidelupien hakemiseen (Oulun asiointipalvelu 2023), jota voisi hyödyntää myös maaseutuelinkeinojen kehittämisrahan hakemiseen.

Oulun kaupungilla on olemassa valmis Excel-pohja, jonka avulla hakemuksia käsitellään. Excelillä lasketaan korvausosuudet, seurataan budjettia ja lasketaan kaikkien hakemusten yhteiskorvaussumma. Sähköiseltä hakulomakkeelta saisi helposti vietyä hakemustiedot valmiiseen Excel-pohjaan. Excel-tiedostossa voi muuttaa korvausosuuksia, mikäli kehittämisrahaa jää yli tai mikäli budjetti ei riitä. Lisäksi Excelistä saa erilaisia raportteja, joilla voidaan seurata kehittämisrahan jakautumista vuosittain eri painopistealueittain. Raporttien perusteella voidaan muun muassa arvioida kehittämisrahabudjetin riittävyyttä ja rahoituskohteiden vaikuttavuutta.

7 POHDINTA

Tämän kehittämistyön tavoitteena oli luoda Oulun kaupungille uusi maaseutuelinkeinojen kehittämispalvelumalli. Kehittämistyön lähestymistavaksi valittiin palvelumuotoilu. Työssä toteutettiin Webropol-asiakaskysely ja hyödynnettiin benchmarkingia sekä aivoriihi- ja oppimiskahvila-menetelmiä. Näillä menetelmillä kerätyn aineiston perusteella luotiin uusi palvelumalli, joka tarjoaa kehittämiseräystä oululaisten maatalojen toiminnan kehittämiseen sekä maatalousyrittäjien, eläinten ja ympäristön hyvinvointiin.

Kehittämistyön aiheen ja menetelmien valinta osoittautui paitsi tarpeelliseksi, myös ajankohtaiseksi. Työ eteni johdonmukaisesti ja tuotos eli Oulun kaupungin maaseutuelinkeinojen uudistettu palvelumalli sekä uusi käyttösuunnitelmaehdotus vastasi toimeksiantoa. Rahoituskohteita lisäämällä uusi palvelumalli tulee hyödyttämään erikokoisia ja tilarakenteeltaan erilaisia maatiloja, jolloin palvelun käyttöaste tulee paranemaan. Samalla paranevat palvelun vaikuttavuus. Työ vastaa Oulun kaupungin kiertotalouden tiekartan tavoitteisiin kannustamalla oululaisia maatiloja vähentämään maatalouden ravinnekuormitusta panostamalla ympäristön hyvinvointiin. Valtuustoaloite huomioitiin kyselyssä. Opinnäytetyön aihe oli mielenkiintoinen, sillä uudessa palvelumallissa kohtaavat käyttäjien, päättäjien ja toimeksiantajan tarpeet ja tavoitteet.

Opinnäytetyöprosessissa huomioitiin tutkimuseettisen neuvottelukunnan hyvän tieteellisen käytännön ohjeet. Kehittämistyö toteutettiin luotettavasti, rehellisesti, arvostavasti sekä vastuullisesti. Lähteisiin on viitattu asianmukaisesti tekijöitä kunnioittaen. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023, 11, 14.) Lähestymistavaksi valittu palvelumuotoilu tuki hyvän tieteellisen käytännön periaatteita; asiakasymmärrystä hankittiin vastuullisesti ja tulokset raportoitiin rehellisesti. Tutkimusmenetelmänä käytettiin palvelun käyttäjien osallistamista asiakaskyselyn ja työpajan avulla, mikä tuki työn tavoitteita. Osallistujia kohdeltiin arvostavasti. Asiakaskyselyyn vastattiin anonyymiksi ja vastausvaihtoehdot muotoiltiin niin, ettei vastauksen perusteella pystytty yksilöimään vastaajaa.

Toimeksiantaja luovuttaa käyttösuunnitelman maaseutuelinkeinojen kehittämiseräyksen ohjausryhmälle, joka esittää kehittämiseräyksen käyttökohteet ja niiden korvausosuudet yhdyskuntalautakunnalle. Jatkokehitysideana esitetään kehittämiseräyksen sähköistä hakua.

LÄHTEET

Armenta Benessi 2018. Welfare Quality® -sertifikaatti on eläimen hyvinvoinnin objektiivinen mittari. Hakupäivä 3.4.2023. <https://armentabenessi.fi/blog/2018/10/11/welfare-quality-sertifikaatti-on-elai-men-hyvinvoinnin-objektiivinen-mittari/>.

Bioenergia ry 2020. Biohiili. Hakupäivä 26.5.2023. <https://www.suomenbiohiili.fi/biohiili/>.

BSAG 2023. Uudistava viljely on enemmän kuin hiiliviljely. Hakupäivä 3.4.2023. <https://www.bsag.fi/uudistava-viljely/>.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2023. Euroopan maaseuturahasto. Hakupäivä 3.4.2023. <https://www.ely-keskus.fi/euroopan-maaseuturahasto>.

Euroopan komissio 2023. EU:n maatalouspolitiikka lyhyesti. Hakupäivä 17.5.2023. https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cap-glance_fi.

Innokylä 2023a. Aivoriihi. Hakupäivä 18.1.2023. <https://innokyla.fi/fi/tyokalut/aivoriihi>.

Innokylä 2023b. Learning cafe eli oppimiskahvila. Hakupäivä 17.1.2023. <https://innokyla.fi/fi/tyokalut/learning-cafe-eli-oppimiskahvila>.

Knuutila, Jussi 2002. Kuikkeiden ominaisuudet on hyvä tuntea. Maatilan pellervo. Lokakuu 2002. Hakupäivä 26.5.2023. https://www.pellervo.fi/maatila/mp10_02/kuivikkeet.htm.

Laki maaseudun kehittämisen tukemisesta rahoituskaudella 2023–20271325/2022. Hakupäivä 3.4.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2022/20221325>.

Maa- ja metsätalousministeriö 2019. Manner-Suomen maaseudun kehittämissohjelmien aluetalous- ja työllisyysvaikutukset. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2019:16.

Maa- ja metsätalousministeriö 2021. Ajassa uudistuva maaseutu – Maaseutupoliittinen kokonaisohjelma 2021–2027. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2021:12.

Maa- ja metsätalousministeriö 2023a. CAP-suunnitelma. Hakupäivä 17.5.2023
<https://mmm.fi/cap27/cap-suunnitelma>.

Maa- ja metsätalousministeriö 2023b. Yrittäjyys maaseudulla. Hakupäivä 1.6.2023.
<https://mmm.fi/yrittajyys>.

MTK 2023. Vahvistamme maa- ja metsätilojen hiilensidontaa. Hakupäivä 28.6.2023. <https://www.mtk.fi/hiiliviljely>.

Myllymäki, M. Särkijärvi, S. Karppinen, T. Kumpula, H. & Virkkunen, E. 2014. Hevosienlannan hyötykäytön lisääminen. Case Kainuu: Biojäte ja hepolanta -hankkeen selvityksiä 2/4. MTT. Hakupäivä 18.1.2023. <https://jukuri.luke.fi/handle/10024/485500>.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2014. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro.

Oulun asiointipalvelu 2023. Hakupäivä 7.2.2023. <https://e-kartta.ouka.fi/ePermit/>.

Oulun kaupungin yhdyskuntalautakunta 2022. Työryhmän asettamispäätös §92/2022. Sisäinen lähde.

Oulun kaupunki 2011. Maaseutuelinkeinojen kehittämisraha vuodesta 2012 alkaen. Yhdistymishallituksen päätös 25.5.2011 § 52. Sisäinen lähde.

Oulun kaupunki 2021. Kiertotalouden tiekartta. Hakupäivä 24.5.2023. https://www.ouka.fi/documents/64417/27103088/Kiertotalouden_tiekartta_saavutettava.pdf/2d1e6323-8316-492d-a7ac-a01881d2cb36.

Oulun kaupunki 2022. Maaseutuelinkeinojen kehittämisrahan käyttösuunnitelma vuodelle 2022. Sisäinen lähde.

Oulun kaupunki 2023a. Johtosäännöt ja ohjeet. 2023. Yhdyskuntalautakunnan jatkodelegointi. Hakupäivä 3.4.2023. https://www.ouka.fi/documents/52058/101334/YYP_jatkodelegointi_21012020_%C2%A7_29.pdf/2747d876-3705-4f9b-92ea-7c119638dea2.

Oulun kaupunki 2023b. Maaseutupalvelut. 2023. Hakupäivä 7.2.2023. <https://www.ouka.fi/oulu/ymparisto-ja-luonto/maaseutupalvelut>.

Oulun kaupunki 2023c. Oulun hiilinielut. 2023. Hakupäivä 24.5.2023. <https://www.ouka.fi/oulu/ymparisto-ja-luonto/oulun-hiilinielut>.

Oulun kaupunki 2023d. Ympäristöohjelma 2026 -kohti hiilineutraalia Oulua. 2019. Hakupäivä 3.4.2023. <https://www.ouka.fi/documents/64417/18686833/Ymp%C3%A4rist%C3%B6ohjelma2026-KH-12082019.pdf/33caeb8d-373c-4a7c-820d-22b135a77177>.

Oulun maaseutupalvelut 2022. Maaseutuelinkeinojen kehittämisrahahakemukset 2022. Sisäinen lähde.

Oulun maaseutupalvelut 2023. Maaseutuelinkeinojen kehittämisrahahakemukset 2018–2022. Sisäinen lähde.

Pudasjärven kaupunginhallitus 2022. Maaseutuelinkeinojen kehittämistuet, Kh 28.6.2022 § 242, liite 2. Hakupäivä 21.3.2023. <https://pudasjarvi.oncloudos.com/kokous/2022319-16-22330.PDF>.

Roininen, J. 2022. Kuvakaappaus. Kaavio maatalouden rahoituksesta. 24.5.2023.

Rovaniemi 2023. Maa- ja metsätilojen kehittämistuet. Hakupäivä 7.2.2023. [Maa- ja metsätilojen kehittämistuet - Palvelut - Rovaniemi - Arktinen pääkaupunki](#).

Ruokavirasto 2023a. Maaseudun kehittäminen. Muutoksia ja pysyvyyttä maaseudun kehittämissuissa vuonna 2023. Hakupäivä 3.4.2023 <https://www.ruokavirasto.fi/tuet/tuet-uudistuvat/maaseudun-kehittaminen/>.

Ruokavirasto 2023b. Maatalous. Vuonna 2023 haettavissa olevat maataloustuet.

Hakupäivä 17.5.2023. <https://www.ruokavirasto.fi/tuet/tuet-uudistuvat/maatalous/vuoden-2023-tuet/>.

Ruokaviraston raportit 2023. Sisäinen lähde.

Siipola, Taina & Smolander, Katja 2020, Hiekkaparsien vaikutukset maidon laatuun ja lypsyjärjestelmään. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Hakupäivä 26.5.2023. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/340727/Siipola_Taina_Smolander_Katja.pdf?sequence=2&isAllowed=y.

Suomen ympäristökeskus 2023. Hiilinieluista huolehtiminen. Ilmasto-opas.fi. Hakupäivä 28.6.2023 <https://www.ilmasto-opas.fi/artikkelit/hiilinieluista-huolehtiminen>.

Tornio 2023. Maaseudun palvelut. Hakupäivä 7.2.2023. <https://www.tornio.fi/tyo-ja-elinkeinot/elinkeinopalvelut/maaseutupalvelut/>.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023.

LIITTEET

Liite 1 Valtuustoaloite

Liite 2 Kehittämisrahan ohjausryhmän työpaja

Liite 3 Maaseutuelinkeinojen kehittämisrahan käyttösuunnitelma

LIITE 1

OULUN KAUPUNKI
KIRJASTO

01.04.2021

Valtuustoaloite
Kaupunginvaltuusto

1 (1)

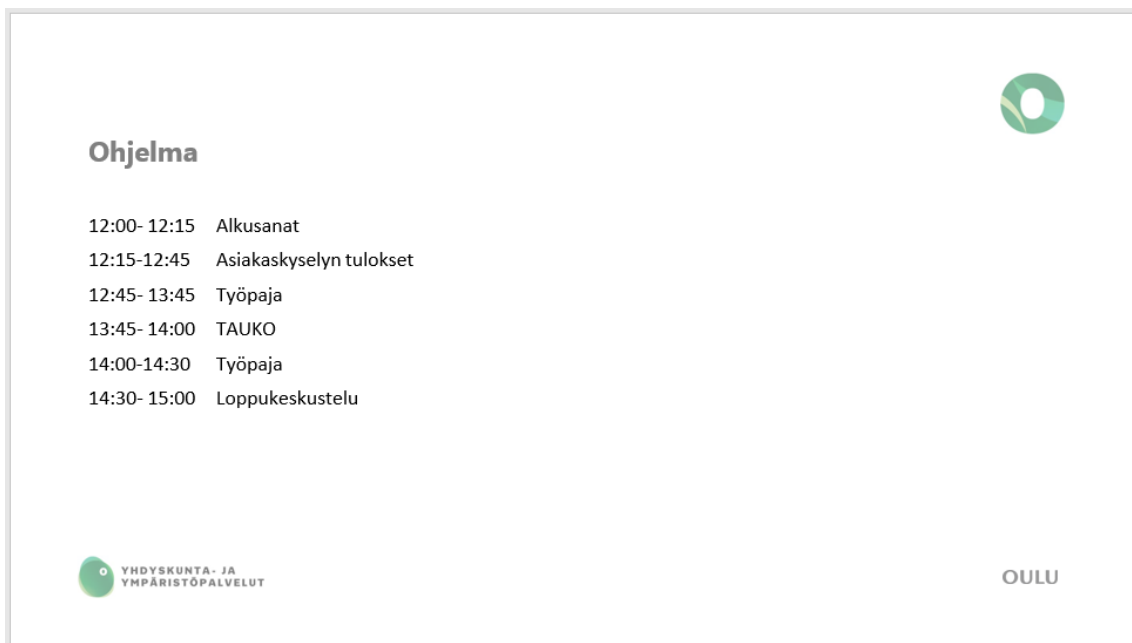
OUKA 3861/00.02.00/000-1

Kv 29.3.2021 S 26

Valtuutettu ja aloitteen jättämispäivä		
Sukunimi Aalto	Etinimi Esa	Jättämispäivä 29/03/2021
Valtuustoryhmä Vihreä valtuustoryhmä		
Aloitteen sisältö		
<p>Maaseutuelinkeinojen kehittämisrahan jakoperusteisiin voisi lisätä ympäristöpainotteisuutta</p> <p>Oulun kaupungin jakamaa maaseutuelinkeinojen kehittämisrahaa on viime vuonna jäänyt jonkin verran käyttämättä. Rahan jakoperusteet ovat pysyneet samoina vuosia. Esitämme, että maaseutuelinkeinojen kehittämisrahaa voitaisiin jatkossa jakaa myös seuraaviin ympäristövaikutuksiltaan positiivisiin kohteisiin. Muutoinkin tulisi harkita, miten tällä kehittämisrahalla voitaisiin vähentää haitallisia ympäristövaikutuksia ja toisaalta tukea maaseutuluonnon monimuotoisuutta ja ilmastotavoitteiden toteutumista.</p> <p>Eläinten laiduntamista ulkona voisi tukea esimerkiksi rahoittamalla laidunsuunnitelmia, laidunmaiden kunnostuksia ulkoaitauksia jne.</p> <p>Eläinten hyvinvoinnin tukemiseksi myös Welfare Quality -sertifikaatin hankkimista ja luomutuotantoon siirtymisen selvittämistä voisi tukea.</p> <p>Karjatiloilta käytettävän kuiviketurpeen korvausosuus on 50 %. Turpeen energiakäytön päättymisen myötä myös kuiviketurpeesta jo uduuttaneen suurelta osin luopumaan. Tilojen siirtymistä muihin uusiutuviin esim. puu- tai olkipohjaisiin kuivikkeisiin voisi tukea esim. 80 % korvausosuudella 5000 euroon saakka ja siitä ylöspäin 50 % osuudella.</p> <p>Tilakohtaisia metsäsuunnitelmia tuetaan 40 % osuudella. Tiloja voisi kannustaa siirtymään jatkuvapeitteiseen metsänkasvatukseen tukemalla jatkuvapeitteistä metsänkasvatusta painottavia metsäsuunnitelmia esim. 70 % osuudella.</p> <p>Maatilojen bioenergiakäytön suunnitelmien lisäksi voisi tukea myös maatilojen aurinkoenergia- ja maalämpösuunnitelmia.</p> <p>Peltoviljelyhankkeisiin voisi lisätä tilaneuvonnan koskien pohjoisen erikoiskasveja, luomuviljelyyn siirtymistä, kosteikkoviljelyä, regeneratiivista viljelyä ja muuta kasvuotannon kehittämistä. Esimerkiksi palkkasveilla on kysyntää, mutta niiden viljelyssä on omat haasteensa.</p> <p>Tilojen yritystoimintaan lähtyviä jätteselviytyksiä voisi tukea muillakin kun karjatiloilta.</p> <p>Muut allekirjoittajat: Salla Kangas, Susa Väkevärä, Paula Himanen, Heikki Kontturi, Henna Määttä</p>		
Päiväys ja allekirjoitus		
Paikka ja aika Oulu 29.03.2021	Allekirjoitus ja nimeselvennys Esa Aalto	

Postiosoite
Oulun kaupunki
PL 1
90015 Oulun kaupunkiKäyntiosoite
Kirkkokatu 2a
90100 OuluPuhelin
Vaihde
08 558 410

PK_237_1.0

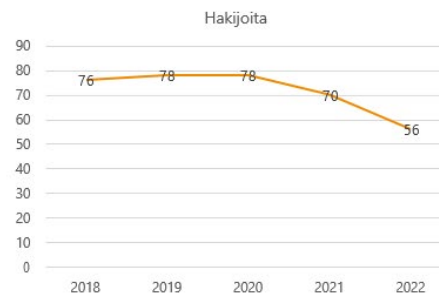
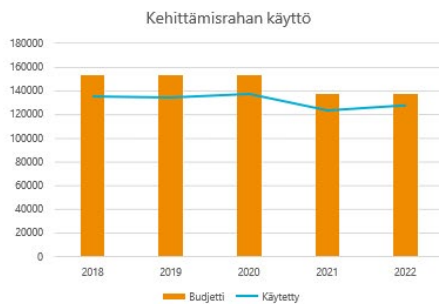

Maaseutuelinkeinojen kehittämisohjelma

- Maatalouslautakunnan kehittämisselvitys 1980
 - Päivitetty 1991, 1998 ja 2008
- Tarkoitus ja tavoitteet
 - Maaseutuyritysten toiminta olisi suunnitelmallista, taloudellista ja ympäristön huomioivaa.
 - Maatilojen ja maaseutuyritysten elinkelpoisuuden, ympäristöasioiden ja koulutuksen edistäminen.
 - Määräraha on ohjattu suunnitelmien laadintaan, selvitysten ja tutkimusten tekoon sekä neuvontapalvelujen käytön edistämiseen.
 - Peltojen kalkitusta ja karjanlannan kuiviketurpeen käyttö on pyritty edistämään ympäristönäkökohtien johdosta.
 - Lähes kaikki Oulun aktiivimaatilat kuuluvat maatalouden ympäristöjärjestelmän piiriin ja kehittämisohjelmalla ja -määrärahalla on kannustettu järjestelmään siirtymistä

tilastot

Muutos

- Valtuustoaloite 29.3.2021
 - Jakoperusteet pysyneet samana vuosia
 - Rahaa jää joka vuosi käyttämättä
 - Lisää ympäristövaikuttavuutta
 - Laidunsuunnitelmat, laidunmaiden kunnostus, Welfare Quality -sertifikaatti eläintiloille, luomuun siirtyminen, kuiviketurpeesta uusiutuviin kuivikkeisiin siirtyminen, jatkuvapitteinen metsänkasvatus, maatilojen aurinkoenergia- ja maalämpösuunnitelmat, tilaneuvonnan laajentaminen (luomu, erikoiskasvit, kosteikkoviljely, jätevesiselvitykset myös kasvinviljelytiloille)
- Lainsäädännön rajoitteet
 - CAP27
 - ELY:n rahoittamat toimenpiteet (Laki maaseudun kehittämisen tukemisesta 28/2014 9§)
- Muutosselvitys toteutetaan opinnäytetyönä [2022-2023](#)
- Uudistunut kehittämisraha haettavana syksyllä 2023

Oppimiskahvila

- Nykytilan kartoitus ja uudet mahdollisuudet
- Kahdessa ryhmässä
- Toisessa pöydässä aiheena nykyiset rahoituskohteet
 - Mitä hyvää/mitä säilytettävää, mikä tukee/ei tue tilojen kehitystä, mistä on tullut kritiikkiä
- Toisessa pöydässä pohditaan uusia rahoituskohteita
 - Mihin kohteisiin kehittämisrahaa voitaisiin käyttää, millaisia tavoitteita kehittämisrahalla voitaisiin saavuttaa, miten kehittämisrahan vaikuttavuutta voitaisiin lisätä
- Aikaa 15-30min, jonka jälkeen pöytien vaihto
- Ideat ryhmitellään aiheittain ja käydään läpi
- Toisten ideoita ei arvioida tai tuomita, ei ole liian vilttejä tai liioiteltuja ideoita, määrä korvaa laadun, jalostetaan toisten ideoita, jokainen osallistuja on tasavertainen

Aivoriihi

- Valitaan aihe
 - Mitä kehittämiskohteita tiloilla on?
 - Mihin kohteisiin tilat voisivat käyttää kehittämisrahaa?
 - Mitkä nykyisistä kohteista on säilytettävää?
- Jokainen kirjaa omat ideat/ajatukset post-it-lapuille (10min)
- Kerätään laput yhteen taululle
- Ideat ryhmitellään teemoihin
- Teemoista äänestetään potentiaalisimmat jatkotyöstettäväksi. Jokaiselle kolme ääntä
- Saa olla hullujakin ideoita, toisten ideoita ei tuomita, toisten ideoita voi jatkaa, pysy kuitenkin aiheessa, kaikki ideat paperille (määrä korvaa laadun)

Mitä kehittämiskohteita tiloilla

- Tilojen välisen yhteistyön kehittäminen + + + +
 - Rehuntuotantoketju
 - Karjanlannanlevitys
 - Nuorkarjankasvatus
 - Biokaasulaitos – rehu ja lannoite kiertää, lämpö ja sähkö sivutuotteena, tankkauspaiste?
 - Yhteiset koneet
- Tuotannon kehittäminen + + + + +
 - Kannattavuuden parantaminen, peltoviljelyn kehittäminen, markkinointi
- Urakointi
- Energiaomavaraisuuteen pyrkiminen + + + +
 - Biokaasulaitokset
 - Aurinkoenergia
 - Maalämpö
 - Hake
- Yrittäjien jaksaminen + + + +
 - III Lomitus, työvoiman palikkaaminen
- Investointien suunnittelu
- Vihreä maatalous
- Muut kohteet, joilla saadaan pelivaraa +
 - opintomatkat, uuteen teknologiaan tutustuminen, Tutustumiskäynnit maataloille, maatilojen imagomarkkinointi
 - Loopurahoilla virkistysreissu

Maaseutuelinkeinojen kehittämisen käyttösunnitelma

Eläinten hyvinvointi

- Karjanjalostussuunnitelma (korvausosuus enintään 75 %)
- Karjatalousneuvonta ja karjantarkkailu (korvausosuus enintään 75 %)
- Oulun kaupungin eläinlääkärin palkkiot ja matkakustannukset (Korvausosuus enintään 50 %)
 - Vain tuotantoeläinten hoito
- Sorkanhoito (korvausosuus enintään 50 %)
 - Sorkanhoitajan palkkio kilometrikuluineen
- Karjanlannan ravinneanalyysi (näytteiden analyysimaksut)
 - Korvausosuus enintään 75 % suunnittelukustannuksista, toimitus- ja tutkimusmaksuista
- Kuivikkeet
 - Kaupallisten biopohjaisten kuivikkeiden käyttö (pois lukien puupohjaiset kuivikkeet)
 - Korvausosuus enintään 50 % hankintahinnasta rahteineen 5 000 euroon saakka ja ylimenevästä osuudesta enintään 20 %.
 - Hiekan käyttö kuivikkeena
 - Korvausosuus enintään 50 % hankintahinnasta rahteineen 5 000 euroon saakka ja ylimenevästä osuudesta enintään 20 %.

Maatalousyrittäjän hyvinvointi

- Uuden maatalousyrittäjän starttiraha
 - 1000 €, tukea on haettava samana vuonna, kun uusi yrittäjä hakee ensimmäisen kerran viljelijätutkia.
- Työvoiman palkkaaminen
 - Vakituinen työntekijän korvausosuus 200 €, rajoitus enintään 5/hlöä vuosi
 - Kausityöntekijän korvausosuus 100 €, rajoitus enintään 5/hlöä vuosi
- Maksullinen lomitus
 - Korvausosuus 10 €/h, rajoitus 50 h/vuosi/tila
- Yrittäjän tai jatkajan kouluttautuminen
 - 100 €/vuosi maatalousalan toisen asteen perustutkintoa tai korkeakoulututkintoa suorittavalle opiskelijalle
 - Opiskelijan tai hänen vanhempansa täytyy harjoittaa alkutuotantoa Oulun kaupungin alueella

- Maksetaan toisen asteen opiskelijalle enintään kolmena vuotena ja korkeakouluopiskelijalle enintään neljänä vuotena

Maatilojen toiminnan kehittäminen

- EU-tukineuvonta ja tukihakemuksen täyttö valtuutetulla neuvojalla
 - Korvausosuus enintään 50 % kustannuksista
- Talous-, liiketoiminta- ja kannattavuuslaskelmat
 - Korvausosuus enintään 50 % suunnittelukustannuksista 5 000 euroon saakka ja ylimenevästä osuudesta enintään 20 %.
- Investointi- ja tuotantorakennussuunnitelmat (suunnittelukustannukset, ei lupa ym. maksut)
 - Korvausosuus enintään 50 % suunnittelukustannuksista 5 000 euroon saakka ja ylimenevästä osuudesta enintään 20 %.
- Tilakohtaiset kehittämissuunnitelmat ja – selvitykset
 - Korvausosuus enintään 50 % suunnittelukustannuksista 5 000 euroon saakka ja ylimenevästä osuudesta enintään 20 %.
- Markkinointi
 - Korvausosuus enintään 50 % markkinointikustannuksista 1 000 euroon saakka ja ylimenevästä osuudesta enintään 20 %.
- Alkutuotteiden pienmuotoista jatkojalostusta koskevat suunnitelmat
 - Korvausosuus enintään 50 % suunnittelukustannuksista 5 000 euroon saakka ja ylimenevästä osuudesta enintään 20 %.
- Älyteknologian hankinta
 - Esim. drone, kasvustomonkijä
 - 200 € kertakorvaus
 - Laitteen hankintahinnan ilman arvonlisäveroa on oltava yli 200 €

Ympäristön hyvinvointi

- Mineraalipohjaisten maanparannusaineiden käyttö
 - Korvausosuus enintään 50 % hankintahinnasta rahteineen 8 000 euroon saakka ja ylimenevästä osuudesta enintään 20 %. Mahdollistaa luomutilojen maanparannusaineiden paremman käytön.
- Biohiilen käyttö maanparannusaineena
 - Korvausosuus enintään 50 % hankintahinnasta rahteineen 8 000 euroon saakka ja ylimenevästä osuudesta enintään 20 %
- Peltojen peruskuivatus-, salaojitus- ja säätösalojitussuunnitelmat (korvausosuus enintään 75 %)
- Kasvinsuojeluruiskun testaus valtuutetulla testaajalla
 - Korvausosuus enintään 75 % suunnittelu- ja tutkimuskustannuksista

- Maatalousmuovin keräys
 - Maatila voi hankkia jäteyrittäjältä erillisen jätelavan maatalousmuovin keräykseen tai käyttää maatalousmuovin erillistä noutopalvelua sitä harjoittavan yrityksen toimesta
 - Korvausosuus enintään 50 % lavan tyhjennyksestä tai noutopalvelun kustannuksista.
 - Normaalin kotitalousjätteen noudosta aiheutuneita kustannuksia ei korvata.
 - Tilakohtaiset tilan yritystoimintaan liittyvät jätevesiselvitykset
 - Korvausosuus on enintään 75 % ja muissa kohteissa enintään 50 % suunnittelukustannuksista
 - Energiaomavaraisuussuunnitelmat
 - Aurinkovoimalasuunnitelmat, bioenergiasuunnitelmat, tuotantorakennusten maalämpö- tai hake- lämmityssuunnitelmat
 - Korvausosuus enintään 50 % suunnittelukustannuksista 5 000 euroon saakka ja ylimenevästä osuudesta enintään 20 %.
-

Ylijäämän käyttö

- Mikäli maaseutuelinkeinojen kehittämisrahaa jää käyttämättä, voidaan maaseutuasiamiesten päätöksellä:
 - Nostaa korvausosuuksia, jotta ylijäämä tulee käytettyä. Korvausosuuksia nostetaan etusijajärjestyksessä.
 - Järjestää tutustumiskäynti kaikille kehittämisrahaa hakeneille viljelijöille, jolloin viljelijät pääsisivät verkostoitumaan samanhenkisten viljelijöiden kanssa sekä löytämään mahdollisia yhteistyökumppaneita.
-

Kehittämisrahan myöntäminen

- Kehittämisrahaa myönnetään Oulun kaupungissa asuvalle hakijalle ja sen alueella toimivalle EU-tukielkelpoiselle maatilalle tai kaupungissa sijaitsevalle metsätalalle.
- **Mikäli hakija saa julkista hanke-, yritys- tai investointitukea tuettavaan kohteeseen, Oulun kaupunki ei myönnä kehittämisrahaa tähän hankkeeseen tai kustannukseen.**
- **Kehittämisraha myönnetään arvonlisäverottomasta määrästä.**
- Itse tehtyihin suunnitelmiin, atk-ohjelmiin ja ohjelmien päivityksiin ei kehittämisrahaa myönnetä.
- Maaseutuelinkeinojen kehittämisrahan ohjausryhmä hyväksyy hakemukset.
- Mikäli tarkoitukseen varatut varat eivät riitä kaikkiin hakemuksiin edellä mainittujen enimmäismäärien puitteissa, ohjausryhmä asettaa tukikohteet etusijajärjestykseen tai myöntää tuet alennetulla korvausosuudella.

- Hakemukseen tulee liittää jäljennös maksukuitista tai muu hyväksyttävä tosite hankkeen kustannuksista ja toteutuksesta.